

שיעורים שבועיים

בלבניפדיה מחשבה
יתקיים אי"ה כל יום ד'
רח' קדמון 4 חולון
20:30

בלבניפדיה עבודת ה'
יתקיים אי"ה
כל יום ה' 20:30
עץ חיים 21:00
רח' הרב בלוי 33 י-ם

צורת אדם

שיעור הבא אי"ה
טו' חשון • נושא:
חוטם נקב החוטם

בלבבי משכן אבנה

שמחת תורה ♦ תשפ"ז 469 #

רכישת ספרי הרב מספרי אברמוביץ
03.578.2270 • משלוח לרחבי העולם

תוכן הגיליון

נקודה מתוך הפרשה 'א.
לחיות את הפרשה 'ב.
שיעור להושענה רבה 'ג-ח'
סוגיות במחשבה 'ט-י'
ליקוטים בעניין שמחת תורה 'יא-יד'
שולחן ערוך עם ביאור בלבבי משכן אבנה - **הלכות חג הסוכות** ... טו'-טז'
עץ חיים עם פירושים על התורה - ועל העבודה - יופיעו שוב ב'ה בחודש חשון

שיעורים עדכניים מקול הלשון

בלבניפדיה מחשבה "דקר" 42765948 #
בלבניפדיה עבודת ה' "גזם" 42828797 #
צורת אדם בנושא "שערות האוזן" 42692815 #

נקודה מתוך הפרשה

זאת הברכה

שאלה: בברכת משה לשבט יוסף נאמר 'בכור שורו הדר לו'. האם ברכה זו אמורה על יוסף עצמו או על יוצאי חלציו? ואם על צאצאיו - מי מהם? ומה הכוונה 'הדר לו'?

ביאור מורינו הרב שליט"א

כתב הרמב"ן (דברים לג ז) וז"ל, ופשוטו של מקרא, בעבור שבירך יוסף בתבואות, דימה אותו לשור, כי רב תבואות בכח שור (משלי יד ז). ואמר שיהיה לבכור אשר יוליד הדר מלכות, ירמוז ליהושע שהוא ראשון לבית יוסף, ויהיה לו גדולה ומלכות, עכ"ל.

וכן כתב רש"י שם וז"ל, יש בכור שהוא לשון גדולה ומלכות (כגון) אף אני בכור אתנהו (תהלים פט כח) וכן בני בכורי ישראל (שמות ד כה), מלך היוצא ממנו הוא יהושע, כחו קשה כשור לכבוש כמה מלכים, עכ"ל. וכ"ה במדרש (בר"ט ו) וז"ל, בכור שורו הדר לו, וכו', זה יהושע שהוא עומד ממנו וכו'.

ועיין רד"ק על אתר שפירש בכור שורו על מכיר בן מנשה בן יוסף. ועיין זוה"ק פנחס (רע"מ, רמב ב, ורנב א), שאמרו שבכור שורו רומז למשיח בן יוסף.

ובשפתי כהן על אתר כתב לפרשו על יוסף עצמו, וז"ל, לומר, כשבא בראש שהוא בכור², בא בדמות שור, שהיה זן ומפרנס, שנאמר ורוב תבואות בכח שור, "שור הדר", שהיה מלך, והיה לו הדור, וכו'. "תבואתה לראש יוסף" (פסוק טז), בכל מקום הוא בראש, למצרים הוא יצא בראש, לעת"ל יהיה בראש, א"כ 'תבואתה' - תבוא אתה, שעתידי אתה לבוא, עכ"ל. ובעומק, יוסף הוא המשביר לכל הארץ, ויש בפרנסתו הדר, והבן. **ולפירושו** של הגרי"ז על אתר קאי על נחלת חלקו של שבט יוסף, וז"ל הגרי"ז, בכור שורו הדר לו, מה שהוא יוסף בכור, ומתחלק לב' שבטים, 'הדר לו', אין זה אלא חשיבות בלבד, דהא לענין חלוקת הארץ, אין נפק"מ בזה וכו', עכ"ל עיי"ש.

ובדרך הקבלה, כתב רבינו בחיי (ויקרא כב כז) וז"ל, אדה"ר חטא במחשבה ובמעשה, במחשבה ב'אחד מגדולי המלכות', ובמעשה ב'פרי עץ הדר', וכמעשה אבות עשו הבנים. וכשם שהקריבו ישראל עגל לכפרת העגל, כן הקריב אדם שור לכפרת חטאו, הוא שדרשו חז"ל (שבת כח ב) שור שהקריב אדה"ר קרן אחת היתה לו במצחו. ומצינו פסוק אחד שצירף את שניהם, חטא המחשבה וחטא המעשה, הוא שכתוב בכור שורו הדר לו, הזכיר 'שור' וצירף לו 'הדר'. ומזה אמר הנביא (הושע ז ג) ברעתם יִשְׁמְחוּ מלך, כי כשם שאנו מרצים לפניו בפרי עץ 'הדר' שבו היה החטא, כך אנו מרצים אותו בקרבן 'שור' שבו היה החטא, עכ"ל.

עוד דרך על הפסוק 'בכור שורו הדר לו' הוא עפ"י הגמרא (חגיגה יג ב) דיחזקאל ביקש רחמים על פני 'שור' שבמרכבה להפכו ל'כרוב', כדי שלא יזכר חטא העגל, וכתב במגלה עמוקות (ואתחנן אופן צג) וז"ל, זה סוד ויתן אל הנע"ר לעשותו (בראשית יח ז), שרצה לתקן ולהפוך פני 'שור' ל'כרוב'. וזה סוד ואל הבקר רץ אברהם (שם), שהוא סוד 'פני שור' במרכבה, 'עגל בן בקר', רצה הוא לתקן אותו וליתן 'נער' במקומו שהוא 'כרוב' [עי' בגמ' חגיגה שם, דכרוב הוא אפי זוטרי], ובזה מדת הדין הקשה יהיה רך וטוב, וכו'. שיוסף הוא ברזא ד'נער', דאיתמר גביה **'בכור שור** הדר לו', "לו" דייקא נאה והדור לתקן פני שור, ולהפוך אותו ל'**כרוב**' שבא בהיפוך אתון 'בכור', עכ"ל עיי"ש.

וכתב במחברת הקודש (שער הלולב וד' מינין), וז"ל, נקרא יוסף בכור שור הדר לו, ר"ל פרי עץ הדר, שהוא אתרוג, עטרה דיסוד הוא מחובר עם שור, עכ"ל עיי"ש. והוא שורש חיבור תרי משיחין, יסוד ומלכות, כנודע. **ועיין** עוד, טעמי המצוות למהרח"ן, שופטים, ד"ה מצות עגלה ערופה.

¹ ז"ל הרד"ק, על הכתוב (יהושע יז א) ויהי הגורל למטה מנשה, כי הוא בכור יוסף, למכיר בכור מנשה אבי הגלעד, כי הוא היה איש מלחמה: כלומר, לפי שהיה הוא בכור יוסף, ומכיר היה בכורו, והיה איש מלחמה, זה גרם לו שבאה לו הנחלה בארץ הגלעד. כי בני גד ובני ראובן שאלו אותה הארץ מפני שהיה להם מקנה רב והיא היתה ארץ מקנה, אבל חצי שבט מנשה לא היה לו, אלא מפני גבורתו של מכיר שלכד הארץ. וזו הברכה היתה לו מפני שהיה אביו בכור יוסף, והוא היה בכור גם כן. ובעבורו רמו משה בברכתו בכור שורו הדר לו וקריני ראם בהם עמים ינגח יחדיו.

² כלומר, 'בכור' היינו בתחילת מעשיו, כשהיה מלך במצרים (ובהמשך דבריו כתב בשפתי כהן עניינו שיעשה בסוף הדורות, בביאת משיח בן יוסף).

³ ואלו תחילת דבריו של הגרי"ז: דהנה שיטת רש"י (בראשית מח ו), ד'לרב תרבה נחלתו' (במדבר כו נד) היינו לשבט שהיה מרובה באוכלוסיין נתנו חלק רב, ולא היו החלקים של השבטים שוין, שהרי לפי רובי השבט חלקו החלקים. ולפי"ז בהא דאפרים ומנשה הוו שני שבטים אין נפ"מ לענין חלוקת הארץ, ורק דלא נקראו שבטים אלא אלו להטיל גורל הארץ למנין שמות השבטים ונשיא לכל שבט ושבט ודגלים לזה ולזה (עיי' רש"י בראשית שם).

⁴ בטעמי המצוות שם מיייר לענין ק"ל שנים שפירש אדם הראשון מן האשה והוליד רוחות ושידים לסטי"א, וז"ל: ואז [במצרים] נתקנו בחומר ובלבנים. וכשחטאו בעגל חזרו לקלוקלם, ועשו צורת שור כמ"ש רז"ל (עיי' תנחומא תשא יט) עלי שור, שרצו לעלות ליוסף, דכתיב בכור שורו הדר לו, וכו'. והתיקון להמית אותם הקליפות ולהוציא מהן אותם הניצוצים, וזהו שם אבי"ג ית"ץ שהוא גי' שור, וזהו הדר לו, שגם הוא הוציא אותן טפות מן הידים, וז"ס שאמר יעקב (בראשית מו ט) כי עודך חי, ר"ל שהגם שהוצאת הטפות, אחר שלא נכנסו בגוף הטמא עצמו היי' חי.

לחיות את הפרשה - וזאת הברכה

חיבור למקור הברכות כולם

וזאת הברכה וגו' (דברים לג, א)

הזמן הברכה הגדולה ביותר היא, להתחבר למקור הברכה המוחלט - לא"ס ב"ה. שהוא מקור כל הברכות כולם.

למעשה:

נצרך לייחד כל יום זמן, שיוכל להתחבר למקור הברכה, ויוכל להיות צינור שהברכה תעבור דרכו. והוא דבקות 'פשוטה' בו ית"ש, כי הוא ית"ש הפשוט בתכלית ה'פשיטות'.

לחיות את הפרשה - שמיני עצרת

לעצור מלהימשך אחרי מדרגת דור האחרון

שבעת ימים תקריבו אשה לה' ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה לה' עצרת
הוא כל מלאכת עבודה לא תעשו (ויקרא כג, לו)

העבודה הפנימית בבחינת 'עצרת', לעצור את עצמו מלהתדרדר אחרי 'שואל' דור האחרון, והוא להתחבר למקור טהור מוחלט.

למעשה:

נצרך ולו בנקודה אחת חיבור למקור טהור, זולת זה אין לאדם כלל תקוה, כי נמשך אחר בני דורו!

1 בלבי משכן אבנה	2 מחשבה/עבודת ה'	3 ארבעת היסודות	 קול השון 073.295.1245 605-313-6660 2 « 4 » 12		
4 סדרת "דע את"	5 התבודדות	6 תפילה	7 ספרי קודש	8 חדשות	9 פרשת השבוע
10 מועדיו השנה	11 תורה, גמרא, שו"ע	12 אוצר אותיות	13 צורת אדם	14 ליקוט צורת אדם ועבודתו	15 עבודת הנפש לפי שער הספריות

האור שבשקיעה

לשון זריחה בישראל ולשון שקיעה בגרים

על מצות ישיבת סוכה נאמר (ויקרא כג ב) 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות'. האדם המצווה לשבת בסוכה נקרא 'אזרח', והוסיפו לדרוש בגמרא (סוכה כח:) שריבוי האות ה"א במילת 'האזרח' בא לרבות את הגרים. אם כן מילת 'אזרח' לבדה מתייחסת רק לבני אברהם יצחק ויעקב, ורק האות ה"א מוסיפה את הגרים למצוה זו, ומשמע שלשון 'אזרח' אינה כוללת גרים. לשון 'אזרח' היא מלשון 'זריחה', שהרי אברהם אבינו נקרא 'איתן האזרח' (תהלים פט א), ונאמר עליו 'מי העיר ממזרח צדק' (ישעיה מא ב). גם נאמר (דברים ד מא) 'אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש', ודרשו חז"ל בגמרא (מכות י) 'הזרח שמש לרוצחים'. מאחר שמילת 'אזרח' משמעותה 'זריחה', אזי הגרים שאינם כלולים ב'אזרח' הרי הם נחשבים 'לשקיעה', שהרי במהלך השמש יש 'זרח השמש' ו'בא השמש', מצב של זריחה ומצב של שקיעה.

לשון אסיפה היא סיום ושקיעה

'חג האסיף' שהוא חג הסוכות הוא סוף המועדות, דהיינו זמן שקיעת המועדות, שהרי זמן המיתה נקרא 'אסיפה', כמו שנאמר (בראשית כה ח) 'ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבוע ויאסף אל עמיו', ובפרט לשון אסיפת הרגלים המכוונת למיתה (ככתוב (שם מט לג) 'ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו'. מאחר שיש שלשה רגלים פסח שבועות וסוכות, ונקראו 'רגלים' כי הם רגלי המקום והזמן, וסדרן הוא שסוכות הוא האחרון לכל המועדות, לכן הוא נקרא 'חג האסיף' (שמות כג טז). כשם שאסיפת הרגלים האמורה באדם היא זמן שקיעתו ומיתתו, אזי לשון האסיף שנאמרה בסוכות, היא לשון השקיעה והסיום של המועדות כולן. בנוסף לכך נאמר בחג הסוכות גם לשון 'אזרח', שהוא לשון התחלה וזריחה, ואם כן קיים בחג הסוכות שתי בחינות, בחינת שקיעה ובחינת זריחה.

נרתיק סוכה עבים

שורש הסוכה הוא להסתיר את ה'חמה' על ידי 'צל', שהרי כאשר 'חמתה מרובה מצילתה' הסוכה פסולה, ואם 'צילתה מרובה מחמתה' היא כשרה כמבואר במשנה (סוכה ב.). בכתוב נאמר (בראשית לג יז) 'ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת'. המילה 'נסע' היא נוטריקון של שלשת כיסויי החמה נ'רתיק ס'וכה ע'בים. שהרי את קרני השמש ניתן להעלים על ידי אחד מג' אמצעים, או על ידי הנרתיק שבה השמש נמצאת, כמבואר בחז"ל (ילקוט"ש וירא רמז פב) על הכתוב (בראשית יח א) 'והוא ישב פתח האהל כחום היום', שבאותו היום הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, וכפי שאמרו בגמרא (ע"ז ג:) שלעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונים בה וצדיקים מתרפאים בה. א"כ משמע שבשאר הזמנים יש לחמה נרתיק המכסה אותה. והוא כמו הסוכה שהיא המכסה השני, שהרי היא מצילה מפני החמה, ונקראת סוכה על שם הצל שבה הסוכך ומסתיר את השמש. והמכסה השלישי הוא 'יומא דעיבא' (ראה ברכות לב:) שבו השמש נסתרת מהאדם על ידי עננים.

זכר לענני כבוד או זכר לסוכות ממש

בגמרא (סוכה יא:) נחלקו בביאור הכתוב (ויקרא כג מג) 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל', האם הכוונה לענני כבוד, או הכוונה לסוכות ממש. ואם כן להסובר שענני כבוד היו, אזי הצל מהחמה על ישראל היה על ידי עננים, שמהותם 'מים' [וכפי שיתבאר]. ואם כן גם בסוכה יש את כל שלשת החלקים, ששורש מציאות הסוכה הוא נרתיקה של חמה המתגלה בפועל על ידי הסוכה שהיא זכר לענני הכבוד, ואילו החמה עם הכוחות המעלימים את כוחה הם גדרה של מצות סוכה. ואכן מצאנו בדברי חז"ל שבהיעדר כל אחד משלשת המכסים המעלימים את החמה, אזי בטלה מצות סוכה. ולגבי הצל של הסוכה עצמה כבר התפרש, שסוכה שחמתה מרובה מצילתה פסולה, משום שחסר הכיסוי של הסוכה עצמה.

העדר נרתיקה של חמה מבטל מהות הסוכה

לגבי נרתיקה של חמה אמרו בגמרא (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יבואו ישראל לקבל שכרם, ויבואו עמהם אף האומות ויבקשו שיתנו להם המצוות ויקיימום ויקבלו אף הם שכר, והקב"ה יאמר להם מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה, מיד כל אחד הולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא 'מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז', וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא. והנה, הקדרת החמה בימי תמוז היא הסרת מקצת מהנרתיק המכסה אותה בשאר ימות השנה, ומאחר שסוכתם של האומות חסרה את הכיסוי של הנרתיק חמה, אזי התוצאה שאין כאן בכלל סוכה, שהרי הסוכה צריכה להיות כלולה מכל שלשת המכסים, ועל כן כל אחד מבעט בסוכתו ויוצא, וזהו הגילוי העתיד להתגלות לעת"ל.

העדר כיסוי עבים מבטל מהות הסוכה

אף לגבי העדר כיסוי העבים אמרו חז"ל במשנה (סוכה כח:) 'ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתסרח המקפה, משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו'. היינו, שכאשר כיסוי החמה שעל ידי העבים יורד למטה בצורת גשמים, אזי באותו הזמן חסר את הכיסוי שבהם, ולכן נפסלה מצות ישיבה בסוכה. ואף בלשון המשל שמשלו על כך חכמי המשנה הדבר מפורש, כי מאחר שמטרת העננים שבשמיים לכסות את השמש לצורך קיום הסוכה, ועננים הם מים הנמצאים בשמיים וזו צורת ההסתרה שבהם, אך כאשר נהפכים העננים הללו למים הירודים על הארץ, אזי באותו הזמן נחסר תפקידם להעלים את מציאות החמה, ולכן באותו הזמן מצות הסוכה נפסלת ופוקעת. ולכן אמרו ש'רבו שפך לו קיתון על פניו', כי רבו שופך לו 'בפניו' את המסתיר חמה שהוא שורש מצות הסוכה, ובכך נסתר תכלית ה'עבד שבא למזוג כוס לרבו'.

גלות וגאולה - שקיעה וזריחה

התבאר לעיל ב' בחינות במצות הסוכה - 'זריחה' ו'שקיעה'. והנה, כתיב (ויקרא כג מג) 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים'. גלות שורשה 'שקיעה', גאולה שורשה 'זריחה', והסוכה היא המחברת בין גלות לגאולה. ה'זריחה' שבסוכה היא החמה עצמה, ואילו ה'שקיעה' שבסוכה היא הנרתיקים החוצצים בין האדם לשמש, דהיינו נרתיקה של חמה, עבים, וסוכה עצמה.

ביציאת יעקב לבית לבן. גם שם מצאנו שכשיצא מארץ ישראל נאמר בו (שם כח יא) 'ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש', ואמרו חז"ל שם (ראה רש"י שם) 'ששקעה לו חמה שלא בעונתה', וכאשר יעקב חוזר לארץ ישראל נאמר (שם לג יז) 'ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת'. וכיציאתו כך שיבתו, שכשם שיציאתו נעשתה בדרך של 'שקעה לו חמה שלא בעונתה', חזרתו נעשית בדרך של 'עשה סוכות'. והתבאר הקשר שבין שקיעה בגלות, והיציאה ממנה בדרך של 'עשה סוכות'.

זריחתו של עשיו היא כנגד שקיעתו של יעקב ולהיפך

וביתר ביאור. בעשיו נאמר לשון 'נשר', כפי שמפורש בנבואת עובדיה על אדום (עובדיה א ד) 'אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם ה'". הנשר שבדמות החיות הוא האמצעי, שהרי פני אריה לימין, פני שור לשמאל, צד האחור צורת אדם, ובאמצע הנשר, והוא הרומז לעשיו. ופני האדם שממולו הם פני יעקב אבינו, שהוא האב שרחמיו על הבנים. ומשום שיעקב אבינו הוי ליה צער גידול בנים, הרי הוא האב המשגיח ומרחם על הבנים. גם בנשר נאמרו 'רחמים', ככתוב (דברים לב יא) 'כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף', דהיינו שהוא רחמני על בניו ואינו מופיע עליהם פתאום, וכנגדו בצד הקדושה הוא יעקב אבינו שהוי ליה צער גידול בנים. מאידך 'אדום' היא האדמומיות דקלקול, והוא רומז לאש המתגבה מעצמה, וזהו 'אם תגביה כנשר', שהאש מתחזקת ועולה מעצמה. על האש הזו נאמר לשון שקיעה 'ותשקע האש', וזו היא ירידתו של עשיו. לכן כשיעקב הולך לבית לבן, אזי עשיו היה בתוקף כוחו נגד יעקב, שהרי אליפז לקח ממנו כל חפציו, ולכן שקעה לו ליעקב חמה שלא בעונתה. אולם כשהוא שב מביתו של לבן, אזי נאמר בו 'ויעקב נסע סכתה', ואילו בעשיו נאמר (שם לג יד) 'עד אשר אבא אל אדני שעירה'.

יום הכיפורים הוא סילוק האדמומיות של אדום

ביאור הדברים. יום הכיפורים [כפי שכבר התבאר] הוא המלחמה בשורשו של עשיו, ועניינו הוא המלחמה ברחמי הנשר שבעשיו, ומאחר שיום הכיפורים הוא יום שכולו רחמים, שהרי מזכירים בו י"ג מידות של רחמים, ומלך רחום מתגלה בו ביום, ואזי לעשיו תשקע החמה, וביום הזה אין תוקף לרחמי הנשר של עשיו ושוקעת שמשו. לכן דייקא משלחים שעיר לעזאזל להכניע שרו של עשיו (כמבואר ברמב"ן ויקרא טז ח בשם המדרש). ומשלחים אותו ביד איש **תם** שהוא כנגד יעקב. ובהשלכתו מההר שוקעת שמשו, ומתקיים בישראל 'אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו' (ישעיה א יח), דהיינו מסלקים את אדמומיות האש של שמשו של עשיו והיא שוקעת, ולישראל האדום נהפך ללבן. ומטעם זה זמן תפילת נעילה הוא כשהחמה בראש האילנות, דהיינו בזמן שקיעת החמה, וזהו סוף זמן חתימת יום הכיפורים.

סוכות היא השלמת המלחמה בענפי עשיו

חג הסוכות הוא כנגד הענפים של שבעים אומות, ולכן הקריבו שבעים פרי החג כנגד שבעים אומות, והמלחמה היא על ידי שבעים יוצאי ירך יעקב. ושם מתגלה הפיכת האדום שבאש ללבן על ידי נרתיק החמה, כי הסוכה היא צל מהחמה,

ובכך מציינים את הגאולה שביציאת מצרים כמו שנאמר (שמות יב לז) 'ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה'.

שעבוד מצרים מהותו שקיעה

מהות גלות מצרים עצמה רמוזה בסוכה, שהרי יסודה של גלות מצרים הוא שקיעה, מאחר שדרשו בגמרא (סוטה יא.) בביאור הכתוב (שמות א יא) 'ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס', 'שראשון ראשון מתרוסס' ו'שראשון ראשון פי תהום בולעו', דהיינו שהבנין שבנו ישראל בשעבודם, היה בניין עראי ומתרוסס מיד לאחר בנייתו. וכן היה בנין ש'פי תהום בולעו', וזהו השורש למצות דירת ארעי שבסוכות. ורמז בזה יסוד נוסף, שמיד לאחר בניית ערי המסכנות, חלה עליהם מציאות של שקיעה, ולשון 'תהום' האמור בזה, נאמר מאחר שבו חלה מציאות של 'שקיעה'.

לשון שקיעה באש ובצרעת

שקיעה היא מציאות של היעלמות הדבר בתוך דבר אחר, כמו שנאמר במתאוננים שלאחר שהאש כילתה בהם מה שכילתה, אמרה תורה (במדבר יא ב) 'ויתפלל משה אל ה' **ותשקע** האש'. וכן בדיני נגעי בתים נאמר (ויקרא יד לז) 'והנה הנגע בקירות הבית **שקעורות**' וגו', ודרשו חז"ל (ויק"ר יז ב) שהכוונה לשתי מילים '**שקע**' ו'ארורות', לומר 'שקע ביתא באלין לוויטא' שהבית שקוע בקללה. וכן לשון שקיעת החמה, ביארו חז"ל בגמרא (בבא בתרא כה:) ש'כיון שהגיעה חמה אצל קרן מערבית צפונית נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע', דהיינו שבזמן השקיעה אין השמש נעלמת, אלא היא טובעת למעלה מן הרקיע, דהיינו שהיא שוקעת בתוך דבר אחר, ומשם היא מתגלה שוב למחרת. ועל כן מה שאמרו על פיתום ורעמסס שפי תהום בולעו, הכוונה שמעשי ישראל בשעבודם למצרים הם בבחינת שקיעה.

מצוה לשקועי בחרוסת לזכור השקיעה שבגלות מצרים

זכר לשעבוד מצרים אוכלים בליל הסדר מרור, ובאכילתו אמרו חז"ל (פסחים קטו:) ש'מצוה **לשקועי** בחרוסת'. נחלקו שם בגמרא בטעם הדבר, יש אומרים שהוא כדי להסיר מהמרור את הארס שבו, ויש אומרים שהוא 'זכר לטיט', ורמזו בזה ששעבוד מצרים היה במהות של 'שקיעות בטיט'. לכן את המרירות של המרור הרומזת לשעבוד עלינו לשקע גם כן בטיט, וזהו הזכר לשעבוד מצרים שעושים בליל הסדר. וביאור הדברים הוא, שהרי שורש שעבוד מצרים התגלה בברית בין הבתרים, כי שם אמר הקב"ה לאברהם (בראשית טו יג) 'דע תדע כי גר יהיה זרעך', וצורת נבואת אברהם שם הייתה 'יהיה השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נפלת עליו' (שם פסוק יב), והתבאר שנבואת אברהם הייתה באופן של שקיעה 'השמש לבוא', ואף מבחינתו הוא היה בשקיעה שהרי 'תרדמה גדולה נפלת עליו', וזהו שורש גלות מצרים. כי כולו באופן של 'פי תהום בולעו', וזכירתו היא על ידי 'לשקועי בחרוסת'.

שקיעת החמה ליעקב ביציאתו ועשיית הסוכה בחזרתו

תחילת שעבוד מצרים היא ב'ארמי אובד אבי', דהיינו

שהרי הוא צאצא של רות המואביה בבחינת 'האזרח'. מציאות הגילוי של דוד המלך היא תמיד באופן של שקיעה. בבחינת 'מקום' דוד היה 'אדמוני', ובכך הוא מקביל לעשיו, שחלקו הוא 'תשקע האש' ו'פי תהום בולעו'. בבחינת 'זמן' הוא זמן השקיעה 'משתשקע חמה'. בבחינת 'נפש' הוא נקרא 'בר נפלי', דהיינו שוקע, כי הוא מסמל מצב של שקיעה ונפילה, ואין בו זמן זריחה שהוא זמן הלידה. מתחילתו הוא נחשב נפל דהיינו זמן שקיעה, ולכן דוד המלך הוא כנגד יום הושענה רבא שמהותו זמן שקיעה. ולכן נאמר (עמוס ט יא) 'ביום ההוא אקים את סכת דוד הנפלת', כי הוא מסמל את הנפילה התמידית שמסמלת השקיעה. שהרי בסוכה יש חמה וצל, ו'סוכת דוד הנפלת' היא חלק הצל שבסוכה, חלק הגר והשקיעה שבה, צד החושך שנמצא במציאות של הסוכה, וזו היא בחינת דוד מלכא משיחא.

שקיעה דקלקול ושקיעה דתיקון

ישנם שתי בחינות של שקיעה, יש שוקע וטובע במים, וזו שקיעה מצד הקלקול, והיא רומזת לכליון ולמיתה, כשם שהזריחה רומזת ללידה ולהתחדשות. ויש שקיעה 'כיאור מצרים', כמבואר בעמוס (ח ה) 'ונגרשה ונשקעה כיאור מצרים', ושם (ט ה) 'ועלתה כיאור כלה ונשקעה כיאור מצרים'. וזו שקיעה שהיא תחילת ההתחדשות, וכפי שפירש שם רש"י (ח ח ד"ה ונגרשה) 'גילוס עולה אחת לארבעים שנה ומשקה את הארץ, וכשהוא עולה מעלה רפש וטיט על שפתו, וכשחוזר מהשקות חוזר על גדותיו ומימיו מצטללין, והוא קרוי **שיקוע**, שהטיט העוכר את מימיו **נשקע** ונגרש'. שקיעה כזו שהטיט והרפש שוקעים והמים נעשים צלולים, זו שקיעה מצד התיקון. וזה, כי בתחילה המים מעורבים ברפש וטיט כחבית יין ששמריה מעורבים ביין, מים כאלו הם מים שאינם צלולים ומאירים. כאשר מתחילה השקיעה המצלילה את המים, אזי המים מתחילים להאיר ומתגלה בהם שורש אור שבבריאה, שהם החסדים הנקראים 'אור מים ורקיע' (ראה זוהר ח"ב קסז). והמים נקראים בשם 'נהר' מלשון 'נהורא נהורא ופשטיה' (ראה רבינו בחיי בראשית ב ט), כי הם מסמלים את התגלות האור. לפיכך יאור מצרים נקרא יאור מלשון 'הי אור' גילוי ההארה, וזו בחינת דוד המלך, לגלות את האור על ידי השקיעה של הרפש והטיט. זו התגלות של שקיעה שבבחינת הלידה וההתחדשות. וזהו עומק צד השקיעה והגרים שבמצות סוכה.

גילוי שקיעה דתיקון בסוכה בבחינת ענני כבוד

ענני כבוד יסודם מים, אולם עד כמה שיהיה בהם עכירות של רפש וטיט אין המים הללו יכולים להיות מאירים כמים טהורים, ורק כאשר ישקעו הרפש והטיט, יתגלה האור שבהם. ולכן בסוכה יש גילוי של 'אזרח' ו'גר', של 'זריחה' ו'שקיעה', של 'אור' ו'חושך' משמשים בערבוביה ובהסתה. רק כשאר מתרחשת שקיעה הטיט, מתגלה אורם של המים בטהרתם. וזה הגילוי של ענני כבוד, זו הסוכה שלעתיד לבוא, 'סוכת דוד הנפלת'. בסוכה של קודם הגאולה מורכבים יחד האזרח והגר, הזריחה והשקיעה, ולכן אור וצל משמשים בה בערבוביה. אולם בסוכה שלעתיד לבוא השקיעה תהיה שקיעת הטיט והרפש, 'והיה לעת ערב יהיה אור' (זכריה יד ז), ולא יתגלו הגרים מצד היותם מעונין ויסורין באין עליהן (ע"פ הגמרא יבמות מח:), אלא יגאלו כולם לאור גדול. ולכן חג

[וכפי שהתבאר ששורש 'נסע' נרתיק סוכה עבים], וזו היא מציאותה של הסוכה.

שקיעתם של ימי החיתום בחנוכה

במצות נר חנוכה אמרו חז"ל (שבת כא:): שמצותה **משתשקע** החמה עד שתכלה רגל מן השוק. כידוע ההמשך של חג הסוכות מדרבנן מתפשט עד חנוכה מצד זמן החיתום, ואם כן אותה הסוכה שהיא לצל, שתכליתה כוח ההסתה שמתגלה בחיוב מצות סוכה כלפי גרים הנלמד ממילת 'האזרח', שהוא רומז לזמן השקיעה, הוא מתגלה בהמשכיותו בנר חנוכה, שמצותו היא משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, דהיינו עד שיכלה זמנם של שלשת הרגלים. שהרי כבר התבאר שסוכות שהוא חג האסיף, הוא סופם של שלשת הרגלים.

הקשר שבין מצות תפילין לסוכות

במצות תפילין אמרו חז"ל (מנחות לו:): 'תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן, כיצד היה משכים לצאת לדרך ומתיירא שמא יאבדו, מניחן וכשיגיע זמנן ממשמש בהן ומברך עליהן. ועד מתי מניחן עד **שתשקע** החמה, רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק, וחכמים אומרים עד זמן שינה' [וכדעות שהלילה הוא גם זמן תפילין]. התבאר אם כן שאותו הרמז שבנר חנוכה שזמנו כשתכלה רגל מן השוק, נאמר גם במצות תפילין. ומשמע שיש קשר בין סיומם של שלשת הרגלים שבסוכות, שבו נאספים הרגליים שהרי הוא זמן אסיף של הרגלים, למצות תפילין.

תפילין של יד בהסתה בבחינת שקיעה

ישנם שני חלקים במצות תפילין, תפילין של יד ותפילין של ראש. תפילין של ראש הם במקום גלוי, בבחינת 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' (דברים כח י) אלו תפילין שבראש (ברכות ו:). תפילין של יד הם כנגד הלב, שם הוא מקום הדברים המכוסים והנעלמים, ואף לדינא תפילין של יד צריכים להיות מכוסות (רמ"א או"ח ס' כ"ז ס' י"א ובמשנ"ב שם). ונחלקו בגמרא האם זמנה הוא עד שתשקע החמה, או עד שתכלה רגל מן השוק, או עד זמן שינה. וכשם שבסוכה יש את סוכה בבחינת גילוי, דהיינו 'אזרח' זמן זריחה וגילוי, יש תפילין של ראש שהם גילוי, 'לטוטפות בין עיניך', בבחינת ראייה שביראה, ומהם מתפשט אור לחוץ במקום ההארה בין עיניך. וכנגד בחינת 'האזרח' שבסוכה, שהיא בשקיעה ובהסתה, יש תפילין של יד שהם במקום הלב, בהסתה, ולכן תפילין של ראש הם בחינת זכר המסמלים את עומק הזריחה, ותפילין של יד שהם בחינת נקבה השקועה ומוסתרת, מסמלים את עומק השקיעה, והם כנגד 'האזרח' בגרים שבמצות סוכה.

שקיעת החמה של יעקב שלא בעונתה

יעקב אבינו הוא סוף האבות, ולכן הוא מקום הכיסוי שב'זרחח לו חמה שלא בעונתה'. ואע"פ שהזריחה התחילה באיתן **האזרחי** - באברהם, והמשיכה ביצחק, תחילת ההתגלות של השקיעה הייתה ביעקב.

דוד המלך נחשב סוכה נופלת כי הוא רומז לשקיעה

דוד המלך נקרא 'בר נפלי' (ראה סנהדרין צו:), והוא בן גרים

ועל כן כשראה האדם את השמש שוקעת הוא סבר שמעתה העולם התקלקל וכלה. אולם כשעלה עמוד השחר למחרת הוא הבחין ששקיעת החמה מעיקרא לא הייתה כילוי, אלא יורדת שלימה ועולה בשלימותה למחרת, ולכן הוא הקריב שור שקרניו קודמות לפרסותיו, שעולה בשלימות בצביונו מהארץ.

הכילוי שחל עם קנס המיתה על האדם

נמצאנו למדים, שבכל דבר יש גדר של קודם החטא, וגדר של אחר החטא. קודם החטא שקיעתו היא בליעתו בארץ, אבל אין בשקיעה כילוי. לעומת זאת לאחר החטא, שקיעת הדבר היא כילוי וחזרתו לעפר, כמו שנאמר בקללת האדם (בראשית ג יט) 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב', היא התפוררותו חזרה למצבו הראשון שהוא עפר. ולכן כשראה האדם את השמש שוקעת, סבר שאף היא כלתה עם שקיעתה. למחרת כשראה ששוב זורחת החמה, הסיק שאין השמש כלה בשקיעתה, אלא היא נכנסת בשלימותה לארץ ויוצאת ממנה בשלימותה למחרת, וגילה שאין כל שקיעה מוכיחה כל כילוי של הדבר, ועל כך ביקש להודות לה' והקריב שור באופן של בריאתו בצביונו, שקרניו קודמות לפרסותיו. באדם עצמו לעומת זאת נשארה הקללה של 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב', דהיינו ששקיעתו היא כילוי, שהרי על האדם נקנסה מיתה, ורק הצדיקים גופם נשאר שלם גם לאחר מיתתם, ולכן באדם עדיין שייכת הבחינה של שקיעה שהיא פירור וכילוי.

תיקון החטא על ידי הגילוי שבשקיעת התיקון

שורש תיקון חטא אדם הראשון הוא 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים'. שהרי בשעבוד מצרים התבאר שהיו שתי בחינות, הא' ראשון ראשון מתרוסס' והב' 'פי תהום בולעו'. 'מתרוסס' הוא הכילוי שבכל דבר, רסיסי לילה, כעפר וכפירורים. 'פי תהום בולעו' הוא נבלע בשלימותו כשקיעת השמש. ביציאת מצרים בני ישראל יצאו מרעמסס לסוכות, מבחינת 'כילוי' שברעמסס לבחינת 'סוכה', דהיינו שלא יהיו בבחינת כילוי כפי שנגזר על האדם לאחר החטא, אלא יהיו במצב של שקוע ובלוע, וזה שורש השקיעה המתגלה בסוכה. כי בחינת הסוכה היא שכאשר הדבר נעלם מעיניו, אין בכך הוכחה שהדבר נעלם ואינו, אלא הוא הופך להיות שקוע.

האדם שקוע בסוכה

בסוכה ישנם שתי בחינות, צד החמה שבה וצד הצל שבה, מצד החמה הרי הוא אזרח, מלשון זריחה, ואילו צד הצל שהוא בגרים [שנתרבו ממילת 'האזרח'], מלשון שקיעה. מצות הסוכה שיהיה האדם שקוע בתוכה, 'אוכל ושותה ומטייל בסוכה' (סוכה כח:), כדבר השקוע בתוך דבר אחר, וכעובר השקוע במעי אמו, שנאמר בו (תהלים קלט ג) 'תסוכני בבטן אמי' מלשון **סוכה**, שאף שיש לו קיום ומציאות בפני עצמו, הוא שקוע בדבר אחר.

שקיעת הכילוי שבעשיו ביחס לשקיעת התיקון שבלוית

הבחנה זו היא גם ההבדל שבין יעקב לעשיו. דרכו של עשיו הייתה לצוד את אביו על ידי 'ציד בפיו', מהותו היא הציד, והוא

הסוכות הוא חג האסיף, מאחר שהוא מסמל את סוף הגלויות, ואת סופם של כנסת ישראל, בו הם כולם יהיו בבחינת 'ונשקעה כיאור מצרים', בצד האור שבשקיעה, שדווקא 'לעת ערב' סמוך לשקיעה 'יהיה אור', כי הטיט המכסה את האור שבשקיעה ישקע, ואזי יתגלה אורם הגדול של המים.

לעתיד לבוא יתגלה האור שבשקיעה

במציאות זו שעתידה להתחדש בגאולה העתידית, אזי יזכירו יציאת מצרים בלילות (ע"פ ברכות יב:), כי בה יתגלה יאורה של מצרים באור יקרות. אולם עד אז, כשמזכירים את שעבוד מצרים בליל הסדר, צריך לשקועיה את המרור בחרוסת, והוא זכר לטיט לחומר וללבנים. אותו הטיט השקוע ביאור העולה ומשקה אחת למ' שנים, שהוא מהות שעבוד מצרים. ולכן היו ישראל במדבר ארבעים שנה דווקא, כי הם השנים שבהם עולה היאור יחד עם הטיט, וזו היא יכולתו של שעבוד מצרים לתפוס את ישראל תחת שעבודם.

שקיעה המתגלה באורו של לויתן

סוכה דלעתיד לבוא תהיה סוכה עשוי מעורו של לויתן, כי לאחר שישקע הטיט שבמים יתגלה בהם עומק ההארה, ובכך היאור הופך להיות מציאות של סוכה. אדם הראשון לאחר שחטא נעשו לו 'כתנות עור', אולם קודם החטא היה מלוכב ב'כותנות אור'. לפי זה סעודת עורו של לויתן תהיה סעודת אורו של לויתן, וזו מהות הסוכה שלעתיד לבוא. בצידת הלויתן נאמר (איוב מ כה) 'תמשך לויתן בחכה ובחבל תשקיע לשנו', ובפשטות הכוונה היא שהלשון תשקע בחבל. אולם יש שביארו (ראה מלבי"ם בפ' המלות שם) שהלשון עצמה שוקעת לתוכו, וזו היא שקיעתה. דהיינו שתתגלה בו בעצמו אורה של השקיעה, וזו היא סעודת אורו של לויתן שלעתיד לבוא. ואף באדם הראשון לאחר שחטא, אמרו בגמרא (ע"ז ח. נ) שכששקעה עליו חמה אמר אוי לי שבשביל ססרתי עולם חשוך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו וכו', כיון שעלה עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו. והתבאר שהשקיעה שקודם הגאולה אכן מגלה את החורבן ואת ההעדר, ולכן אדם הראשון כשראה את שקיעת החמה אמר 'אוי לי שחרב עולם בעדי'.

שקיעה שלימה ביחס לשקיעת הכילוי

לאחר שראה האדם שזרחה שוב החמה עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו, וביאר שם רש"י (בד"ה שקרנותיו) 'דאמר מר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו שור עם קרניו מגודלין וכיון שיצא ראשו תחלה נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו'. דהיינו כל מעשי בראשית יצאו בשלמות מהארץ, ובאופן זה, קודם מתגלה חלקם העליון ולאחר מכן מתגלה חלקם התחתון. לכן שור זה התגלו קודם לכן קרניו ורק לאחר מכן התגלו פרסותיו.

ביאור הדברים. יש נדון בגמרא (נזיר לט.) מהיכן שערותיו של אדם צומחות, מחלקם העליון (מלעיל) או מעיקרן (מלתחת), ומסקנת הגמרא שאכן הם גדלים משורשם (מלתחת). אולם וודאי שיש יכולת צמיחה בשני הצדדים, ויש צמיחה מהראש ויש צמיחה מלמטה. לכן כשאנו רואים צמח שמתחיל להתהוות הוא וודאי צומח מעיקרו, אבל אם נראה צמח יוצא בשלימות מהארץ אזי תחילתו היא מהחלק העליון שלו.

שהעולם כלה. רק כשראה למחרת שהחמה שוב זורחת נחה דעתו. אולם לעתיד לבוא יהיה זמן שהחמה תשקע לגמרי ולא תזרח שוב, וכפי שעשיו אומר 'הנה אנכי הולך למות' (בראשית כה לב), שהרי אצלו השקיעה היא באמת כילוי אבדון וביטול מוחלט.

לאחר המאבק בעשיו התחדשה מצות סוכה ליעקב

יעקב אבינו נלחם בעשיו והתעקש על חלקו, וזכה ש'העקשן יצליח', דהיינו שה'עקש' הפך ל'**שקע**', ונתחדשה לו השקיעה של סוכה, דהיינו שקיעה שיש בה התחדשות, בניגוד לשקיעתו של עשיו שיש בה רק כילוי. שהרי לאחר המאבק שבין יעקב לעשיו נאמר (שם לג טז) 'וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה', דהיינו שעשיו חזר לחלקו ולמקומו. לעומתו ביעקב אבינו נאמר (שם פסוק יז) 'ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת'. דהיינו שיעקב יצא מהמפגש עם עשיו עם שקיעה מחודשת, שהצליח להכניס את השקיעה לבחינה של סוכה, שזו שקיעה שתחזור ותזרח.

לא תהיה שקיעה לעתיד לבוא

לעתיד לבוא תשתנה מציאות האור בעולם ולא יהיה עוד שקיעה וזריחה, ככתוב (זכריה יד ז) 'והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור'. היינו שמציאות העולם כיום הוא בבחינת 'זרח השמש ובא השמש' (קהלת א ה), ו'עד שלא שקעה שמשו של זה זרחה שמשו של זה' (יומא לח:). לעת"ל תשתנה למציאות 'אורו של ליתן', עומק ההארה שאין בה מציאות של שקיעה. במהלך זה השקיעה תשתנה למדרגת העליונה. דהיינו, **ש' ק' ע'** הוא שורשה של השקיעה, והאות **ע'** שבשורש זה רומזת לסוכות, **לשבעים** פרי החג, וכן למלחמה שבין **שבעים** אומות (ששורשם בעשיו) לישראל (בני יעקב). האותיות **ש' וק'** משורש '**שקע**' רומזים ל'**וישקהו**' (בראשית לג ד), שעל אף שהלכה ב'ידוע עשיו שונא ליעקב', אבל באותה שעה נשקו בכל לבו (ספרי בהעלותך פי' ט). **'נשיקה'** היא מלשון '**השקה**' דהיינו חיבור כמים הנושקים זה עם זה. היינו שהמלחמה של **ע'** אומות שהחלה ביום הכיפורים, והושלמה בחג הסוכות, עלתה למדרגה של **ש' ק' וישקהו** שנשקו בכל לבו, דהיינו שהושלמה המלאכה והנצחון של יום הכיפורים. וכפי שנאמר (תהלים קמ ח) **'סכתה** לראשי ביום **נשק'**, דהיינו שיש בסוכות בחינת נישוק.

נשיקת השמים לארץ

באגדות דרבה בר בר חנה אמרו (ב"ב עד.) 'תא אחוי לך היכא **דנשקי** ארעא ורקיעא אהדד'. היינו שיש בחינת חיבור בין השמים לארץ, וחיבור זה נקרא 'נשקי'. וזה עומק בחינת הסוכה, שהרי כבר הבאנו לעיל המחלוקת שבגמרא (סוכה יא:) האם סוכה היא זכר לענני כבוד, או זכר לסוכות ממש. ואם כן ישנו חיבור במחלוקת זו בין השמים לארץ, ולכן יש לסכך בדבר שגידולו מן הארץ, כי הסכך שנמצא בשמי הסוכה עליו להיות עשוי מן הארץ, דהיינו שבסוכה עצמה נשקי ארעא ורקיעא.

נשיקת ניסוך המים

כמו כן בסוכות מתגלה נשיקה, בבחינת '**ישקני מנשיקות** פיהו' (שיר השירים א ב), וזה במצות ניסוך המים. שהרי יש

היה צד באמרי פיו, להיפך מצורת הצידה של הליתן, שהוא ניצוד על ידי שלשונו שו קעת (איוב מ כה) 'תמשך לויתן בחכה ובחבל תשקיע לשנו'. ומאחר שכבר התבאר שיש שקיעה שהיא כילוי ויש שקיעה שהיא הטבעת הדבר בשלימותו, ומתוכה יכול שוב לצמוח הדבר חזרה, אם כן צידת הליתן היא צידה שהלשון נכנסת ונבלעת לתוכו, וזו צידה שבה הדבר איננו מתכלה. אולם 'ציד בפיו' של עשיו היא צידה בה הדבר מתכלה ונמוג. שקיעת הכילוי אף רמוזה בשמו של עשיו, שהרי '**עשיו צד**' בגימטריא '**שקע**'. 'ותשקע האש' היא שקיעה של כילוי, שהרי כאשר שוקעת האש לא נותר ממנה זכר רק אפר ועפר. לעומת זאת כאשר 'פיתום' נבלע ב'פי תהום', אזי הבנין כולו קיים, אך הוא בלוע בתוך האדמה, ויתכן שבדרך של תחיית המתים הוא שוב יצוץ ויעלה מהארץ בדרך של 'מקרין מפרים'. והתבאר אם כן, שכוחו של עשיו ב'ציד בפיו' הוא לשקע את הדבר בלא להותיר ממנו זכר, ולעומת זאת הסוכה מלמדת על שקיעה של 'מקרין מפרים', שקיעה שממנה יכולה להיווצר מציאות חוזרת של אותו הדבר שיעלה מהארץ.

שקיעת האדם בסוכה היא שקיעת התיקון

'דירת ארעי' שבסוכה רומזת לכך שהיא עומדת כנגד הכילוי של 'ותשקע האש' של שקיעתו של עשיו, שהרי '**ארעי**' בגימטריא '**אפר**', ותכליתה היא להיות נוגדת לכילוי שבשקיעה, בדרך של זה לעומת זה. הסוכה היא דירת ארעי מגלה את ההיפך מהגילוי של 'ותשקע האש', כי בשקיעת האש מה שהיה קודם לכן היה ארעי ובר כילוי ונהפך ל'פירורים' הרמוזים במילים 'עפר' ו'אפר', ואילו השקיעה שבסוכה היא שקיעה שהדבר שוקע בשלימותו מבלי להתכלות ולהתפורר, שהרי האדם נכנס בשלימותו אל הסוכה ובכך הוא כביכול שוקע בה, והנשאר שלאחר שקיעה זו הוא כמים בטהרתם, שכולה טוהר וזכות כענני כבוד.

יעקב ועשיו נאבקו בגילוי השקיעה

ישנה מלחמה איזו מין שקיעה תתגלה במים. נאמר בבארות יצחק (בראשית כו יט-כ) 'ויחפרו עבדי יצחק בנחל וגו'. ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו'. והרי '**עשק**' אותיות '**שקע**'. והתבאר שהייתה ליצחק מריבה עם אנשי גרר איזו שקיעה תתגלה במים, האם שקיעה של כילוי, או שקיעה של צהירו של אור וזכות. והמחלקה התמשכה אף בזרעו של יצחק, שהרי גם ליעקב שקעה חמה שלא בעונתה, ואותה השקיעה חזרה וזרחה לו שלא בעונתה אצל יהושע ב'שמש בגבעון דום' (יהושע י יב), דהיינו שהשקיעה קעת היא השלמה למקום אחר, ואין בשקיעה זו כילוי אלא גילוי, והכל נותר בשלימות. גילוי 'שקעה לו חמה שלא בעונתה' של יעקב נתגלה לו לאחר שלן בעומקה של הלכה י"ד שנה בבית שם ועבר, שבשנים אלו הוא לא שכב כמבואר בחז"ל (בר"ר סח יא). דהיינו שהשקיעה שהתגלתה אצל יעקב היא השקיעה של שלימות, שהרי היא חוזרת וזורחת. לעומת זאת שקיעת החמה המתגלה אצל עשיו שהיא בבחינת 'ותשקע האש' היא שקיעה של כילוי, והשקיעה עצמה היא מציאות של קלקול.

לעשיו השקיעה היא הסוף ולישראל היא התחלה

כאשר אדם הראשון ראה את השמש שוקעת הוא חשש שהעולם חשך בעדו, ששקיעה זו היא שקיעה של כילוי

גמרה של תורה לאחר גמרה של שנה

הצירוף שמתגלה בחג הסוכות הוא ביום שביעי של ערבה, שהוא כנגד דוד המלך כי הוא שורש הגרים, ולכן הוא נקרא 'הושענה רבה', מאחר שיש בו ישועה רבה. ביום זה מתוקנת השקיעה שב'ויהי ערב' כי מתגלה גם הזריחה שב'ויהי בוקר', ונבררת מציאותו של כל אחד מהם במקומו. מטעם זה שלימות החג היא שמחת גמרה של תורה שבחג שמיני עצרת. שהרי כשם ששמחים בחג האסיף שהוא גמרה של שנה, שמחים גם בגמרה של תורה. והקשר שבין הדברים מבואר, שהרי הקב"ה 'איסתכל באורייתא וברא עלמא' (זוהר ח"ב קסא.), דהיינו שהסתכלות בתורה היא שורשו של העולם, והרי קודם בריאת העולם הייתה התורה 'כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה' (מדרש שו"ט צ"ב), וממילא אין הבדל בין הגילויים, אלא הכל מאותו שורש, האור והחושך שניהם מציאות אחת של אש, ורק המראה שלהם הנגלה לעין הוא שונה, שזה נראה בולט וזה נראה שקוע, כדוגמת השקיעה המגלה במראה 'שקערורות' שבנגע צרעת, אולם ללא ה'אור' שבה, מאחר שזו שקיעה המגלה את הקיום ולא את הכילוי, גילוי אמיתי של שני מיני אש. ועל כן גמרה של תורה ביום השמיני הוא הפרי של גמרה של שנה ביום השביעי, כי מאחר שכבר התגלה השקיעה של השנה בגילוייה האמיתי, מעתה מתגלה שקיעתה של תורה בגילוייה השלמה בשמחת תורה.

גילוי האור אין סוף שבסוכה ובתורה

הצל המתגלה בסוכה, וחיוב הגר שנאמר בסוכה, הוא שורשו של דוד מלכא משיחא, כי זהו גילוי האור שלעתיד לבוא, שהוא יתגלה באורו של לויטן בבחינת 'אש שחורה על גבי אש לבנה'. שניהם מאירים, אבל באופן של שקוע זה מזה, וזהו האור שנאמר בו 'ויהי אור'. האדם מוקף באור אין סוף והוא עצמו שקוע בתוכו, ועומקם של חג הסוכות ושמחת תורה הוא, לגלות שהאור אין סוף ממלא את הכל, והאדם כביכול נמצא גנוז בתוכו. למעלה מכך 'אין עוד מלבדו' כפשוטו. בעולם הנבראים המקום העליון ביותר הוא חג האסיף, האסיפה העליונה, שבו זוכים למדרגה כמדרגת זמן תפילת נעילה שהיא בזמן השקיעה כשהחמה בראש האילנות, לגלות את האור הטמון בשקיעה. והקומה שמעליה היא ההארה המתגלה בחג שמחת תורה, שבו מגלים את האש שחורה שעל גבי אש לבנה, ששם שקועות נשמותיהם של כלל ישראל, שהם טמונים באורו יתברך.

סוכות 061 האזרח הושענה רבה תשע"ט
מספר שיעור בקול הלשון 30484555

הבדל בין המים שבארץ ישראל למים שבמצרים. על המים של מצרים נאמר (דברים יא י) '**והשקית** ברגלך כגן הירק', ואילו במימיה של ארץ ישראל נאמר 'למטר השמים תשתה מים' (שם פסוק יא). היינו 'מים' דארץ ישראל הם בחינת 'שמים' ואילו מי חוצה לארץ הם 'מי הארץ'. בשאיבת המים שבשמחת בית השואבה, מתגלה גילוי חדש של 'נשקי ארעא ורקיעא', שהרי בית המקדש הוא שער השמים שבארץ, ובו תחתונים מתעלים למעלה, ומנסכים שם מים שירדו מלמעלה למטה, ואז מעלים אותם שוב לגבוה. זהו גם סוד מה שאמרו חז"ל (תענית ז.) 'גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה', שהרי התורה ירדה מלמעלה למטה, בבחינת 'וירד ה' על הר סיני' (שמות יט כ), כדוגמת הגשם שבארץ ישראל שהוא מטר השמים.

סוכת שלום כנגד מחלוקת מים העליונים ומים התחתונים

ביום השני לבריאת העולם נבראה המחלוקת, ככתוב (בראשית א ו) 'יהי רקיע בתוך המים ויהי **מבדיל** בין מים למים'. אז נחלקו המים התחתונים מהמים העליונים. לעומת זאת חג הסוכות הוא 'חג **השלום**' שהרי הסוכה נקראת 'ופרוס עלינו סוכת **שלומך**'. ובחינת השלום שבה, שהיא מחברת בין מים עליונים למים התחתונים. וזו הכוונה 'ושאבתם **מים** בששון ממעיני הישועה', כי השמחה והששון המיוחדים בכך היא ההשלמה בין עליונים לתחתונים, בבחינת 'סוכת שלומך'. בכל ימות השנה המים התחתונים בוכים, שהרי 'לא פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה' (בר"ה ד), אבל בזמן שמחתנו הם נשאבים בששון, כי מצטרפים חזרה מים תחתונים למים עליונים. גם במהותה של שקיעת החמה כפי שהיא נראית לעינינו היא, שגלגלי השמים העליונים יורדים למטה, ואז מצטרפים השמים העליונים לתחתונים, והרקיע המבדיל בין מים למים אינו מבדיל יותר, זו המדרגה העליונה של שקיעה, שקיעה של תיקון.

סוכת שלום לגר ולאזרח

'**עשיו**' בגימטריה '**שלום**', אלא שמעיקרו הוא 'שונא ליעקב', וזו הנהגתו ועניינו בכל ימות השנה. אולם ב'סוכת שלומך' אזי מתגלה ה'נושקו בכל לבו', כי שם מתגלה נקודת החיבור של האור והחושך, של השקיעה המגלה את הקיום. בסוכת שלום ה'אזרח' וה'גר' אינם נבדלים זה מזה אלא נוצרת נקודת החיבור שביניהם. אמנם כעת הם נבדלים זה מזה, וכל אחד מהם צריך ריבוי לעצמו, אולם לעתיד לבוא 'מלמד שכל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת' (סוכה כז:) וזו היא מהות 'סוכת שלומך'.

חיבור האור לחושך

ביום הראשון לבריאה נאמר (בראשית א ד) 'ויבדל אלהים בין האור ובין החושך', אולם בחג הסוכות ובאור העתיד להתגלות שהוא 'אורו של לויטן' האור והחושך מתחברים יחד, 'וזהו לעת ערב יהיה אור'. כי שם יתגלה הצירוף של האור והחושך יחד, שעד עתה היו שתי נקודות נבדלות זו מזו.

כתר

סוכות - כתר כהונה

כתב בלקוטי הלכות (ח"מ, הלכות אומנין, ה"ד) וז"ל, סכה היא בחינת אברהם, איש החסד שזכה לכהונה, כמ"ש "אתה כהן לעולם", שהוא בחינת אהרן הכהן איש החסד [ועיין ליקוטי הלכות (או"ח, הלכות ביהכ"ס, ה"ה) וז"ל, סוכה בחינת חסד חנם כנ"ל, כי סכה בחינת החסדים רבים וגדולים מאד, שנמשכין אז, עיי"ש בהרחבה], שבזכותו היו הענני כבוד, שהם בבחינת סכה, שהיא אהבה, עכ"ל. ועוד כתב שם (או"ח, תפלת ערבית, ה"ד) וז"ל, וענן הקדש הזה אשר על הכפרת (הפכרת שורש לסוכה, כמ"ש בזוה"ק, ח"ג, רנח, ע"ב) שנכנס לשם הכהן גדול ביוה"כ, משם נמשך בחינת סכה, בחינת ענני כבוד שזוכין לכנס בהם אחר יוה"כ, עכ"ל. ועיין עוד בדבריו (ח"מ, הלכות מקח וממכר, ה"ד).

והבן, שאמרו (סוכה ריש פ"ד) סוכה וניסוך המים שבעה. והיינו ששורש הסוכה במים, כמ"ש לחד מ"ד, "ואד יעלה מן הארץ". והוא בחינת אברהם, כמ"ש "יוקח נא מעט מים", כנודע. ולכן אמרו (יומא, כו, ע"ב) אין מנסכין מים אלא בתמיד של שחר. כי אז זמנו של אברהם, כנודע. וכתב הגר"א (אדרת אליהו, בראשית, יח, יד) וז"ל, יקח נא מעט מים - מים הנאמר כאן, הוא ניסוך המים, עיי"ש. ומנסכים המים ל"שיתין", ששם "עלו" המים כאשר כרה דוד שיתין, והבן. והבן שהענן שהיה ביוה"כ זהו ענן של אש, אולם הענן של סוכות הוא של מים, ודו"ק. אולם יש גם סוכה מדין אש, כמ"ש בזוה"ק (ח"ג, רנה, ע"ב) סכה העשויה ככבשן מסטרא דאמא, עלה אתמר, והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש, ויעל עשנו כעשן הכבשן. וכן הסוכה הצלה מן האש, וכמ"ש הגר"א (אדרת אליהו, שמות, ט, יד) וז"ל, וסוכה תהיה לצל וחורב - אש, ומזרם - רוח, וממטר - מים, עכ"ל. והיינו מים שעולים מתתא לעילא, ואד "יעלה" מן הארץ. ולכך כש"ירדו" גשמים, פטור מן הסוכה, כי זהו מים של ירידה. והמים עולים ונעשים כתר על ראשו. ומים שיורדים הם דין של ניסוך המים.

ובעומק המים ביציאת מצרים נעשו להם ענני כבוד, וזהו סכך. וכן נאמר שם ביציאתם, בקריעת ים סוף, והמים להם "חומה" מימנם ומשמאלם. והיינו שהמים גם נעשו מחיצות. **ובדקות**, מים של אברהם, זהו "מעט מים ורחצו רגליכם". אולם מכאן אהרן המים עולים, נעשים ענני כבוד, כנ"ל. וזהו כח הכהנים בברכתם, שנושאים כפיהם, בחינת "נטילת" ידיים, הרמה. ואזי מברכים "באהבה", ברכת שלום, וישם לך שלום. והוא מקבל לסוכת שלום. וצורת הברכה באופן שכפיהם נעשים כסוכה על ראש המתברכים.

וכן פרי החג הולכים וחסרים. ואמרו (זוה"ק, ח"ג, רנו, ע"א) אמאי חסרים, אלא הכא קא רמיז, ותנח התיבה בחדש השביעי (בראשית, ח, ד), ומה התם בימי טופנא, והמים הלכו הלוך וחסור

(שם, יג), אופ הכי בתשרי דאיהו ירחא שביעאה, וכו', עיי"ש.

וכשם שאמרו ימלא גרונם של ת"ח יין, שהוא כניסוך היין. כן בסוכות אמרו ימלא גרונם של ת"ח מים, שהוא כניסוך המים. וז"ש (סוכה, כו, ע"ב) מעשה והביאו לר"ג שני כותבות ו"דלי של מים", ואמרו העלום לסוכה. והיינו "דלי של מים", בבחינת ימלא גרונם, והבן.

ומושכין את המלכים על המים כדי שתמשך מלכותן. וזה נגלה שתחלה ההמלכה בר"ה, ואח"כ נטהרים ביוה"כ במים, כמ"ש מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, ונמשך לסוכות, שהוא בחינת מים, והבן.

סוכות - כתר מלכות

סוכה גימט' מלך עם הכולל. וכן חג הסכת (חסר ו') עולה בגימט' מלכות, כ"כ במחשך הלבן (ראה). ועיין קהלת יעקב (ערך סוכה) וז"ל, סוכת דוד עם הכולל גימט' מלכות וה' אותיות, עכ"ל. ועיין ברית כהונת עולם (מאמר סוכת שלום, פ"ג) שכתב כדברי המחשף הלבן. ואמרו (זוה"ק, ח"ג, רנה, ע"ב) שיעור סוכה, לא פחות מעשר, דאיהו מלכות, עשריאה דכל דרגין. ועיין פרי צדיק (חג הסוכות, אות ב') שהוא בחינת מלכות שבבינה. ועיין היכל הברכה (בא, ד"ה סכתה). ועיין זוה"ק (תצוה, קסו, ע"ב). וקהלת יעקב (ערך סכת). וכן כתב ר' יצחק אייזיק חבר, שהוא מלכות שבבינה.

וכתב בליקוטי הלכות (או"ח, הלכות סעודה, ה"ד) וז"ל, בחינת סוכות שעושין אחר ר"ה ויוה"כ, כי עכשיו בסוכות אנו זוכין לכבש ארץ ישראל, כי בר"ה ועשיית יוה"כ ע"י תורה שהמשכנו או ע"י תשובה ותפלה, עי"ז נבנה ונתגלה בחינת קדושת א"י. ועכשיו אנו צריכין לכס לא"י. וזה עוסקין בסוכות ללחם עם המונעים שהם מוצאי דבת הארץ רעה, כדי לכנוס לא"י, שהיא בחינת מלכות ביום שמ"ע, שאז עקר שלמות המלכות שזוכין לחד בחינת מלכות עם דודה (עיין פרדס רימונים, שער כ"א, פ"ח) שזה בחינת שלפני קדושת א"י שהיא בחינת מלכות כנ"ל, כי סכה היא בחינת הדרך לא"י, כי סכה היא בחינת ענני כבוד, וענני כבוד הם בחינת הדרך לא"י, עיי"ש בהרחבה.

ועוד כתב שם (או"ח, הלכות סוכה, ה"ג) וז"ל, כי סכת (דוד המלך) הוא בחינת מלכות, בחינת אמונה. וע"י שאנו מקיימין מצות סוכה עי"ז אנו מקיימין בחינת סכת דוד הנופלת, עכ"ל. והיינו מרימין בחינת המלכות שנפלה. וכן כתב שם (ח"מ, הלכות מקח וממכר, ה"ד) וז"ל, כי עיקר הגאולה, בחינת מלכות דוד משיח, הוא ע"י בחינת סכה, עכ"ל. ועיין זוה"ק (ח"ג, רטז, ע"א), ואיתא בשל"ה (מסכת פסחים, מצד עשירה, אות תכ"ב) וז"ל, ועי"ז אנו מתפללין, יקים לנו סכת דוד הנפלת, דהיינו מלכות בית דוד, עכ"ל. ועיין זוה"ק (ח"ב, רז, ע"א), וספר הפליאה (ד"ה וראה עתה והבן, אי"ק). וספר הציוני (אמור). ושערי צדק (שער א'), וחסד לאברהם (מעין ד, נהר נ"ח). ושער הכוונות (דרושי חג הסוכות, דרוש ד'). ופנ"ח (שער מקרא קודש, פ"ד). ומחברת הקודש (שער יציאת מצרים [אולם עיניין שם שער ט"ו בשבט] ושער סוכות). וספר אדם ישר (מרכבת יחזקאל).

וכתב הרמ"ז (ויקרא) וז"ל, עד הסוכות היתה המלכות בבחינת

תורה של שלום.

ואח"כ בא שמיני עצרת ושמחת תורה, שהוא תורת הכבוד היוצאת מתוך סוכת כבוד, שיש בה גילוי של תורת כבוד. ועיין ליקוטי הלכות (אורח, הלכות תפלה, ה"ו) וז"ל, וזה בחינת שמ"ע ושמח"ת, שאז מסיימין התורה, ומתחילין התורה, ואז מכבדין את כל אחד בקריאת התורה, ואומרין לו תן כבוד לתורה, עיי"ש בהרחבה.

סוכות - כתר שם טוב

אמרו (סוכה, ט, ע"א) ותניא ר' יהודה בן בתירה אומר, כשם שחל שם שמים על החגיגה, כן חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה, מה חג לה אף סוכה לה.

וכתב בבן יהוידע (שם) וז"ל, חגיגה עולה שם הוי"ה עם כולל האותיות, ובזה נרמז שחל שם שמים על החגיגה. וכן בסוכה יש רמז למספר שם הוי"ה ככתיבתו וקריאתו, שהוא כ"ו-ה"ס, עכ"ל. ושם שמים אינו עצם הסוכה אלא שורה "על" הסוכה, והיינו שם הוי"ה כו', שורה על אדנ"י, ס"ה, כן מבואר בספר הקנה (ד"ה סוד סוכה). ובעומק שם הוי"ה נכתב הוי"ה, כ"ו, ונקרא אדנו"ת, ס"ה, וזהו שם שמים ששורה, והבן.

ומכח כך נעשה קדושת הסוכה הארה מגן עדן, כמ"ש בשפת אמת (סוכות, תרנ"ב, ד"ה מצות), ובתפארת שלמה (סוכות, ד"ה ויסעו) כתב שהיא בחינת קדושה של קרבנות, דומיא דחגיגה, וכן קדושת ארץ ישראל, עיי"ש. ובשפת אמת (סוכות, תר"ס, ד"ה סוכת) כתב שהיא הארה מביהמ"ק. וכן הוא בשם משמואל (סוכות, תרע"ב, ד"ה ולי נראה). וכתב בישמח ישראל (האזינו, ד"ה וידוע) וז"ל, ואף שבביהמ"ק גגין ועליות לא נתקדשו, מ"מ הסוכה היא עיקר ע"ש הסכך, עכ"ל, עיי"ש. והרי שיש יתרון לקדושת הסוכה על קדושת ביהמ"ק. ובדקות הסוכה קדושה אף במקום גבוה שלה, ולכך קדושתה "גבוה" מקדושת ביהמ"ק.

ובעומק קדושת סוכה היא הארת עולם הבא, יום שכולו ארוך, שאמרו (ביצה, ל, ע"ב) לגבי סוכה, דלא מפסקו לילות מימים, כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי. והוא מהארת יום שכולו ארוך, ודו"ק. וכמ"ש וסוכה "תהיה" לצל יומם וגו'. וכמ"ש חז"ל, שזוהי סוכה דלעת"ל.

ובעומק סכה במילוי, סמ"ך - כ"ף - ה"ה, עם הכולל, עולה רל"א, בסוד כל צרופי האותיות, פנים ואחור. וזהו סוד הדפנות. דופן, נוטריקון דו-פנים, פנים ואחור יחדיו. וזהו שורש שם שמים ששורה על הסוכה, דהיינו כל השמות כולם, שורש כל צרופי התבות. וזהו אור משיח, שם-חי, אור דלעת"ל, כנודע. סוד תורת המלבוש שגילה מהר"י סרוג, תלמיד האריז"ל.

דין, אבל בחג מאיר בה א', ונעשה אדנ"י (דין - א), וא' זו היא משם אהי"ה כנודע (ע"ח, שי"ח, פ"כ), ולכן דין ואהי"ה, גימט' סוכה, עכ"ל. ועיין אפיקי (ב"ב, עג, ע"ב).

ובגדי מלך, יש בהם דין שיהיו בגדים של כבוד, שזהו כבוד המלכות. והסוכה היא בחינת לבוש לאדם. ולכך יש דין נויי סוכה, שע"ז נגלה לא רק בסכך זכר לענני כבוד, אלא אף הדפנות יש בהם גילוי של כבוד.

ואמרו חז"ל, שכתר מלכות כנגד השלחן, הנמצא ב"צפון". וכתב, "כי יצפנני בסוכה".

ומהות בחינת מלכות, סוכת דוד הנופלת, מהי מהות נפילתה, עיין קול ברמה (אות רנ"ב). ואדם ישר (מרכבת יחזקאל), וארבע מאות שקל כסף (דף רנ"ח). ופתחי שערים (נתיב שבירת הכלים, פתח י"ט).

סוכות - כתר תורה

כתב בלקוטי מוהר"ן (תורה רס"ו) וז"ל, התורה יוצאת מבינה שהיא בחינת סוכה, כמ"ש (משלי, א) ואל תטש תורת אמך, בחינת "אם לבינה", שהוא בחינת סוכה כנ"ל. וע"כ תכף אחר סוכות הוא שמחת תורה, כי מבחינת סכה משם יוצאת התורה. נמצא ע"י שנכנסו בסכה, נעשים בצעמם בבחינות התורה, כי משם יוצאת התורה. ואז מתחלת התורה שהוא בראשית, בחינות בית, היינו בית דבראשית (בית - ראש), בחינת ויעקב בנסע סוכתה ויבן לו בית, עכ"ל. ועיין חיי מוהר"ן (אות נ"ו).

ובעומק, מתחיל ביוה"כ שבו נתנו לוחות שניות, ומתפשט לסוכה שהוא בחינת אמא, כמ"ש (תהלים, קלט, יג) "תסוכני בבטן אמי", ושם בא מלאך ומלמדו כל התורה. ואמו בבחינת סוכה. וכן נר דלוק על ראשו, כמ"ש "בהלו נרו על ראשי", והוא בחינת סוכה - כתר, כמ"ש רש"י (שבת, פח, ע"א). ואזי שמחת תורה, בבחינת עצרו עמי עוד יום אחד. ואח"כ יוצא מסוכות ועצרת לאוירו של עולם, כדוגמת תינוק שיוצא ממעי אמו, ואזי משכח תורתו. וזה שעושין שמחה לגמרה של תורה, כי מכאן ואילך משכח, ודו"ק היטב.

וכתב בלקוטי הלכות (יו"ד, הלכות ס"ח, ה"ד) וז"ל, בחינת סוכה שעושין אחר יוה"כ, וכו', ועיקר הסכך הוא מפסולת גרן ויקב וכו', שמחל לו השי"ת כל עונותינו, ונתהפכו כל העונות לזכיות (וזה נעשה בסוכות, שהוא בחינת אהבה, וימינו תחבקני, כנודע), ונעשו מעונות ישראל תורה. כי זה אנו רואין ע"י מצות סכה, שמפסלת דייקא נעשה הסכה, שזהו בחינת שמעונות ישראל נעשה תורה, כי כשנהפכין העונות לזכיות ונעשה מהעונות תורה, זאת התורה היא סתרי תורה וכו', וזהו בחינת סוכה, כי סוכה גבוה מאוד (עשרים אמה, כתר, כנודע), והיא בחינת סתרי תורה, עיי"ש.

ואמרו חז"ל (אבות, ו, ג) אין כבוד אלא תורה. וזהו סוכה, ענני כבוד, תורה הנקראת כבוד. וזהו בחינת אהרן, שתורתו בבחינת אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, לתורה בחינת שלום, תורת שלום. וזהו סוכת שלום.

שמחת תורה - שמחה מעל הטבע

יום שמיני עצרת יש לו ב' שמות: שמיני עצרת ושמחת תורה. כלומר יש כאן ב' בחינות של שמחה. יש שמחה בבחינת "עצרת", שהקב"ה אומר לבני "עצרו עמי עוד יום אחד" (עי' תנחומא פינחס ט"ז ורש"י ויקרא כג, לו ורש"י במדבר כט, לה), והשמחה בבחינה זו היא שמחה בקב"ה, בשהייה עמו בצותא, ביחידות. ויש בחינת שמחה מחמת שמחת תורה, שמחה בדבקות בתורה, ושמחה לגומרה של תורה.

יש שמחה של חתן וכלה, שמחה זו היא שמחה של ז' ימים. לעומת זאת, השמחה בשמיני עצרת, היא שמחה בבחינת שמונה, "יום שמיני". מהות ההבדל, כנודע שבחינת מספר שבע, הוא בתוך הטבע, ולכך שמחת חתן וכלה שהיא שמחה בתוך הטבע, שמחה בהתחברות של שני כוחות טבעיים, לכך שמחה זו היא בבחינת שבע, שמחה בתוך הטבע. לעומת זאת השמחה ביום שמיני עצרת, היא שמחה מעבר לגבולי הטבע.

נבאר: מנהג ישראל שמיד שמסים את התורה "לעיני כל ישראל", מתחילים מיד ספר בראשית. טעם הדבר שהתורה היא בלתי מוגבלת, אין לה סוף. האות האחרונה של התורה היא ל', והאות הראשונה של התורה היא ב', הרי לנו אותיות "לב". הלב הוא המלך של האברים כנודע, וכל בחינת מלך הוא מעל אלו שמוֹלֵךְ עליהם. במלך נאמר "מלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחין בידו" (פסחים ק"ע"א) זהו בחינת "הלב", הוא למעלה ממגבלות האיברים: אין לו הגדרים והסיגים של האיברים. וזו בחינת שמחת תורה, שמחה בבחינת "לב", לא שמחה בבחינת המוגבלות שבתורה, אלא בחינת שמחה בבלתי מוגבל שבתורה. הן הן הדברים בבחינת השמחה של "שמיני עצרת", השם מעיד על עצמו שהוא בחינת "שמיני". בכל שבעת ימי חג הסוכות העבודה היא להביל את כל העוה"ז והטבע, ולבטלם (כפי שבואר לעיל) לאחר שביטל האדם את כל שבע מדות הטבע, ממילא דבק בקב"ה בבחינה של למעלה מן הטבע, בבחינת "שמיני עצרת".

השורש של המילה שמחה הוא שמח. בחילוף אותיות זה יוצא חמש. המילה חמש יש לה כמה משמעויות. א. לשון מספר חמש. ב. לשון חמושים, "וחמושים עלו בני" מארץ מצרים" (שמות י"ח) ופרש"י אין חמושים אלה מזוינים. נמצא שמלת חמש משמעותה מזוין למלחמה. כידוע בלשון הקודש שורש אחד כולל שני נושאים הפכיים (בסוד שלוב ההפכים) וכן הענין כאן. שמחה ענינה כשאדם כבר גמר עם המלחמה, הוא נתעלה ממגבלות הטבע, והוא כבר נסתלק מבחינת "שבע יפול צדיק וקם" (משלי כד, טז), הוא מעל כל זה, הוא חי בשמונה כבר, אין לו מלחמות עם העיניים הטבעיים. לעומת זאת חמש מלשון מזוין ענינו, שאדם עדיין נמצא בתוך הטבע ויש לו מלחמה עם בחינת ז' אומות, ז' מדות רעות, ועדיין לא נצחם, הוא נמצא בתוך הטבע, בתוך המלחמה עם הכוחות הטבעיים.

כתיב (ישעי' לה, י') "ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם" וגו'. ופי' בתרגום "וחדות עלם תהי להון די לא פסקא" וכו'. מדוע השמחה האמתית מוגדרת שמחה

"על ראשם"? הענין הוא כפי שבואר לעיל. שמחה אמתית, שמחה בלתי מוגבלת שאין לה הפסק כמו שפ' התרגום "די לא פסקא", שמחה מסוג זה בהכרח לא יכולה להיות בתוך מגבלות הטבע, הטבע בודאי יחצוץ ויפריע לשמחה זו.

רק שמחה שמעל הטבע יכולה להיות בבחינת "די לא פסקא" ולכך שמחה זו היא בבחינת "על ראשם", מעל תפיסת מציאות האדם, מעל המגבלות של האדם. אילו השמחה היתה "למטה מראשם", היה חל בה המגבלות של האדם. רק שמחה "מעל ראשם", מעל תפיסת מציאות האדם, יכולה להיות שמחה תמידית.

עובר כ"ב תשרי, עובר שמיני עצרת, עובר שמחת תורה, עם מה האדם נשאר ביד? ה"שמיני" עבר, השמחה חלפה, מה הקנין שיצא לנו מכל זה? שמחה ענינה שאדם שמח בדבר שנוסף לו. על עצם הויתו של האדם, האדם אינו שמח, זו טבעו של אדם (יש שמחה בבחינת שמח בחלקו ואכמ"ל). נמצא השמחה הוא בדבר שאדם השיגו אולם עדיין אינו עצם הויתו, כשהפוך הדבר לעצם הויתו תתבטל השמחה, וזו עבודת האדם. העבודה בשמיני עצרת ושמחת תורה, לשמוח בקב"ה ובתורה בבחינת שמעל הטבע. לאחר שזכה האדם לשמוח בזה, עליו להפוך זאת לעצם מעצמיו, לחלק מהויתו, שיחוש התחברות גמורה לקב"ה למעלה מגדרי הטבע, וכן דבקות בתורה למעלה מגדרי הטבע. וכשהפך זאת לחלק מהויתו ממילא תתבטל השמחה בזה. לכך לאחר כ"ב תשרי אין שמחה, לא מפני שחלף האור הנפלא של יום זה, אלא להיפך, שלאחר עבודת היום, הפך האדם את אור זה, מאור מקיף, חיצוני אליו, לאור פנימי, לעצם הויתו, לחלק מעצמותו, ולכך אין בזה כבר שמחה. עתה, שומה על האדם, לשאוף למדרגה יותר עליונה, וממנה ישאב את שמחתו. (בלבבי חלק ה טז)

גמרה של תורה

בלשון חז"ל (שיר השירים רבה א, ט) כאשר יש גומרה של תורה, אז יש שמחת תורה. עושים סעודה, עושים שמחה לגומרה של תורה. כלומר הגדרת שמחה בנפש מהי? שנכנסתי לתהליך מסוים, והתהליך הגיע לנקודת ההשלמה שלו, שם חל מציאות של שמחה. כל שמחה כאשר הדבר הושלם, הבניין נגמר, התהליך הגיע לנקודה האחרונה שבו, בהגיעו לשלמותו, יש לנו מציאות שנקראת שמחה. איזהו עשיר השמח בחלקו (אבות ד, א). כלומר, כאשר אני שמח בחלקי כלומר, שלדידי הגעתי להיכן שאני צריך להגיע. כלומר, הושלם מה שאני צריך. זה נקרא איזהו עשיר השמח בחלקו. ההשלמה של הדבר מביאה לשמחה. (דע את שמחתך)

אופן העבודה במועד

מי שיותר פנימי אז הקושי שלו להיכנס לימים נוראים גדול יותר, מדוע יש לו קושי להיכנס למועדים, כי הוא מרגיש שבעצם הוא נכנס לעולם שלא שלו, הוא נכנס למקום מעבר להשגה שלו. אז אם הוא ירגיש שהוא ישאר באותה מדרגה שבה הוא נמצא, אז הוא מרגיש שהימים טובים לא פעלו אצלו כלום, הקב"ה נתן לנו מתנה של ימים טובים ברור שהוא

איך הצורה הנכונה, הן הן הדברים שנתבאר עד השתא, ועכשיו למעשה בתפיסה של הימים טובים בשנה. שני צורות עבודה א"כ יש בימים טובים בשנה, יש צורה שהאדם נשאר במהלך עבודתו הוא מאיר את ה"ט במהלך עבודתו כמו שנתבאר, שזה לא עיקר סוגייתנו עכשיו. אבל יש מהלך שונה שכאשר מגיע ה"ט באמת האדם לוקח נקודה ששייכת ל"ט, לפני שבועות הוא עושה הכנה דרבה לשבועות, יגיע בעז"ה ר"ה הוא יעשה הכנה דרבה וכן ע"ז הדרך, אבל הוא מודע לכך שיש לפני שבועות, ויש שבועות, ויש אחרי שבועות. הוא מודע איפה הוא נמצא לפני שבועות, הוא מודע לאיזה עולם הוא עומד להיכנס לאור של זמן, בודאי רוממות הנפש, רוממתו מכל לשון, משפיע על הנפש שלו. אבל הוא גם מודע שאחרי ו' בסיוון יש גם ז' בסיוון, יש ח' בסיוון, יש ט' בסיוון, וכן ע"ז הדרך. (דע את מידותיך אש - גאון, עפר דמים דאש כח קפיצה בנפש)

גילוי מדרגת הדר בהקפות שמחת תורה

יש להבחין בהבדל מהותי בין ההקפות של סוכות להקפות של שמחת תורה. בסוכות, אף שהוא "זמן שמחתנו" (כלשון התפילה), עדיין אין ההקפות מתבטאות באופן של ריקוד ושמחה פורצת גדר. לעומת זאת, בשמיני עצרת ובמיוחד בשמחת תורה, מתגלה השלמות של ההארה באמצעות ההקפות המלוות בריקודים ובשמחה עצומה. כפי שמתואר בפוסקים (רמ"א או"ח תרסט, א), נוהגים להרבות בריקודים וזמירות בשמחת תורה יותר מכל ימות השנה.

הקפות אלו מבטאות את מושג ה"הדר" במשמעותו העמוקה ביותר. אין זה "הדר" במובן של חזרה בתשובה כפשוטו, אלא "הדר" במובן של תנועה מעגלית שלמה - כגלגל החוזר ומתגלגל מראשיתו לאחריתו ומאחריתו לראשיתו. זהו סוד העיגול השלם, שאין בו ראשית ואחרית, כאמר חז"ל "נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן" (ספר יצירה א, ז). הדבר מבטא את האחדות האלוקית המושלמת, שאינה מוגבלת בקטגוריות של זמן ומקום. זהו האור הפנימי של מדרגת ה"הדר".

ענין זה הוא את האחרית והשלמות של כל הימים הנעלים הללו, מראש השנה ועד שמחת תורה. כדברי רבותינו על הפסוק "היית אך שמח" (דברים טז, טו), שכפשוטו מתייחס לחג הסוכות, אך בעומק הדברים רומז לכ"א ימים שקדמו ליום כ"ב בתשרי (הושענא רבה), שכולם צריכים להיות מוארים באור השמחה. בגימטריה, המילה "אך" היא כ"א, רמז לעשרים ואחד הימים הללו.

משמעות הדבר היא שעלינו לגלות כבר מתחילת ראש השנה את הארת ה"הדר", לא רק כתשובה מחטא, אלא כתנועה מעגלית שלמה החוזרת לשורשה האלוקי. על ראש השנה אמרו חז"ל "אכלו משמנים ושתו ממתקים... כי חדות ה' היא מעזכם" (נחמיה ח, י), ביטוי לכך שבעומק, יום זה אינו רק יום של חרדת דין אלא גם יום של שמחה פנימית. כאשר אנו מתחברים למדרגה עליונה זו, כל הימים הקדושים הללו הופכים מימי "חרדת קודש" לימי "הדרת קודש" של שמחה אמיתית.

מרגיש שהוא צריך לרומם את הדבר. להיכנס לדבר שמעבר למדרגתו שלו יוצר בו נקודת קושי.

צריך להבין, יש צורה אחת של חיים שהיא שונה לגמרי, ולפי"ז היא לא נכנסת לעיקר נקודת הקושי. אנו מתמודדים עם שאלות שכל עובד ה' פנימי צריך להתמודד איתם, ורבים מתמודדים איתם. יש אופן אחד של צורת התמודדות עם כל הימים טובים שהאדם בעצם לא משנה את עבודתו, אלא הוא ממשיך את קו עבודתו, רק סגולת היום נותנת לו הארה להעמיק את אותה נקודה שבה הוא עוסק ביתר תוקף. אבל הוא לא משנה את הפנים של נקודת העבודה, אלא הוא מאיר את הארת ה"ט שתאיר לו את נפשו שלו במה שהוא עוסק.

אם הוא עוסק בתורה, זה עכשיו עומק עניינו כדוגמא בעלמא, אז לא רק שבועות מחזק אצלו תורה, גם סוכות מחזק אצלו תורה. לא רק מצד שמחת התורה, אלא בדוגמא בעלמא אם סוכות זה סוגיא של הבל הבלים אמר קהלת, אז זה מהביל אצלו את העולם ומחזק אצלו את התורה, וכן ע"ז הדרך. פסח זמן חרותינו, אז הוא מקבל את האין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. אבל הוא מחזק את אותה נקודה שבה הוא עובד. הוא יכול להוציא את זה מפסח, הוא יכול להוציא את זה משבועות, הוא יכול להוציא את זה מסוכות, הוא יכול להוציא את זה מר"ה, הוא יכול להוציא את זה מיוה"כ, אבל, הוא תמיד מעמיד את נפשו על אותה נקודה שהוא עובד, ורק ההארה של ה"ט מאירה לו את אותה נקודה.

זה צורת אחת של חיים של עבודה.

אבל צורה שניה של עבודה שהרבה דורכים בה, שבעצם ברגע שמגיעים הימים נוראים, ברגע שמגיעים ימים טובים, הוא בעצם נכנס לנקודה ששייכת לאותם ימים, אז הוא נעקר בעצם ממקומו, זה ממש גלות. יש לו את סדר החיים שאותו חיים, ושמגיעים הימים הללו, הוא יוצא מהמקום של הנפש שלו ונכנס לעולם אחר. אז יש את עצם הקושי לצאת, ויש עוד קושי, שהוא נכנס לעולם שהוא מעבר למדרגתו, הוא לא עובר רק מעבודה לעבודה, אלא הוא בעצם יוצא ממקום אחד ונכנס לימים נוראים שהעבודה היא הרבה יותר גבוהה.

ניתן את הדוגמא הפשוטה, מגיע זמן שמחת תורה, אנשים ב"ה, מי שקצת אור התורה בקע בקרבו, אז מגיע הימים הללו, אז הוא באמת שמח בשמחתה של תורה. נניח שהוא רוקד כדבעי, הוא עושה הקפות שניות, הקפות שלישיות, והנפש שלו מתרוממת. אבל למעשה הוא מתחיל להרגיש סתירה, הוא לא מרגיש במשך היום יום שיש לו כזו אהבת התורה כמו שהתגלתה אז, הכניסה לעולם שהוא מרגיש שהוא מעבר למדרגתו שלו יוצר קושי. מי שפחות בעל הרגשה אז הבעיה אצלו הפוכה, אחרי שהוא נמצא באותו מקום קשה לו עכשיו לחזור ליום יום שעכשיו הנפש שלו מרגיש את אותו דבר.

כמובן, מי שאין לו חיי עולם פנימי אז הוא יכול להתנוועע מזווית לזווית ומפינה לפינה בלי כמעט משמעות של קושי בנפש. אבל ככל שהאדם חי ברור את צורת החיים שלו, אז המעברים הללו יש בהם נקודת קושי.

אנשים בתפילה, אלא צירוף אמיתי של כל חלקי נשמות ישראל, גם אלו שנדמות כרחוקות, למקשה אחת של עבודת ה'. (שיעור ראש השנה תשפ"ה הדר - הדרת מלכות)

גילוי אגודה בשמחת תורה

מנהג ישראל ויסודו בהררי קודש בדברי חז"ל, שמצרפים את שמיני עצרת עם שמחת תורה, ונראה דעומק הדבר, לפי מה שנתבאר הוא כך, יש את כח הכלל יש את כח הפרט, וכוח שורש האיגוד בכללותו הוא בתורה, כפי שנתבאר כי האיגוד שבבחינת הזמן מתחיל מחג הפסח שהוא באופן של איגוד אגודת אזור, באופן של אכילה של כורך לשיטת הלל, הקרבת העומר עומר מלשון מצרף מקבץ גם יחד, עד שמגיעים לחג מתן תורה שם נאמר ויענו כל העם יחדיו ויאמר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. והשורש של ויענו כל העם יחדיו מהיכן הוא? כי הרי שישים ריבוא אותיות לתורה כנגד ישראל כדברי חז"ל כידוע מאוד אז שורשם באורייתא הוא אחד.

ישראל נקראים אגודה מכח אחיזתם בתורה, וזהו ה'שמחה' שבגמרה של תורהאיסתכל באורייתא וברא עלמא האורייתא. היאתמיד בסוד איגוד, בהתגלות שלה בפועל נעשה התפרטות. התורה נקרא עץ חיים למחזיקים בה כמו שהזכרנו דברי חז"ל העץ ביסוד גזעו הוא אחד, בהתפרטותו הוא מתפרט, מעין כך ישראל התורה היא העץ חיים, וישראל הם השישים ריבוא שישים אותיות שהתפרטו. אחד מהשבעים שמות שיש לכנסת ישראל שהוזכר בחז"ל מובא בבעל הטורים, אחד מן השמות שישראל נקראים זה אגודה, ויעשו כל ישראל אגודה אחת לעבדו בלב שלם. אז כוח של ישראל הם אגודה זה אחד מן השמות שלהם, מאיפה השורש שישראל נקראים אגודה? הם אגודים מכוח מה שבאורייתא בשורשו זה אחד משם הם אגודים.

ממילא כשמגיע היום של שמיני עצרת שבו לא נשאר בידינו אלא את האגודה, אין מאיפה לגלות את האגודה אלא רק מאותו הכוח דאורייתא, זה יום שמחת תורה של מנהג ישראל.

העומק לפי"ז שעושים שמחה לגומרה של תורה, יש מה שהתורה היא אחד בשורש ויש את ההתפרטות שהיא התפרטה לשישים ריבוא, ובשמחת תורה מתגלה שהשישים ריבוא האותיות הללו על אף שהם נראים שישים ריבוא, בעומק הם מחוברים לשורשם שהם אחד, אש שחורה על גבי אש לבנה קלף שאנחנו כותבים ע"ג גויל אז הגויל מצרפם, זה הופך להיות אחד.

עצרת הוא סיום העצרת דשבועות שכל התורה מגלה את האחדעומק הגילוי שמתגלה עושים שמחה לגומרה של תורה זה ברור לכל בר דעת כמו שחג הסוכות הוא חג האסיף בסוף, גם אנחנו עושים שמחה לגומרה של תורה. במתן תורה בחג השבועות מתגלה שהשורש הוא אחד בתורה. מה מתגלה בסיפא של חג הסוכות, שמיני עצרת זמן שמחת תורה שהסוף גם בהתפרטות האחרונה מדגישים, אינו אלא גילוי של אחד, זה עומק מה שנשאר ממדרגת חג הסוכות, מתגלה העצרת

יתרה מכך, המעבר הזה משקף את התיקון השלם מ"הביאני חדריו" (שיר השירים א, ד) כפשוטו, המבטא כניעה וקבלת מרות, ל"נגילה ונשמחה בך" - חיבור מתוך שמחה ואהבה. בשמחת תורה מתגלה במלואו "פרי עץ הדר" (ויקרא כג, מ) - האתרוג, שהוא הכלי שבו ניצחנו לקחת את ה"הדר" מכוחות החיצוניים ולהכניסו לתחום הקדושה.

יותר מכך, הסיפא של הימים הקדושים הללו היא שמחת תורה, בה אנו חוגגים את השלמת קריאת התורה בשמחה גדולה. צורת השמחה שנוהגים בה בישראל היא עשיית הקפות סביב בימת ספר התורה, מנהג שהשתרש בכל תפוצות ישראל. מקור מנהג זה מתחיל כבר בחג הסוכות, בו היו מקיפים את המזבח בבית המקדש עם ערבות (משנה סוכה ד, ה). בזמן הזה, שאין לנו מזבח, נוהגים אנו להקיף את בימת ספר התורה בבית הכנסת.

כאשר משלימים את שלושת המהלכים הללו - ההכתרה בראש השנה, הטהרה ביום הכיפורים, והשמחה בסוכות - מגיעים לזמן של "הדר" בשלמותו, שבו חוזרים בחזרה אליו יתברך שמו עם כל חלקי ההדר שנאספו ונתקנו.

לפי זה, בעומק הדברים, הביטוי "ברוב עם הדרת מלך" מכיל בתוכו משמעות עמוקה של השבת כל ההדר והיופי של הבריאה כולה לשורשה העליון. זהו מהלך יסודי אחד המתפרש לאורך כל הימים הנעלים הללו מראש השנה ועד שמחת תורה. עניין תיקון מדרגת ה"הדר", כפי שמבארים רבותינו, הוא גילוי האור העתיד להאיר בסוף הימים - אור משיח צדקנו.

כשם שנאמר על תכלית הבריאה כולה "לא נתאווה הקב"ה אלא להיות לו דירה בתחתונים", כך יש לראות את המושג "הדר" כמתקשר למילה "דירה". האתגר הרוחני הגדול הוא לגלות את הדר המלכות האלוהית בכל פרטי הבריאה, ובכך להפוך את העולם התחתון לדירה ראויה לשכינתו יתברך. כאשר מגלים את ההדר הפנימי הטמון בכל חלקי הבריאה, אז מתממשת במלואה התכלית של "דירה בתחתונים".

הסוכה, בהקשר זה, מהווה דוגמה מוחשית ל"דירה" הזמנית שבה מתגלה מציאות ההדר במלואה. כפי שאמרו חז"ל (סוכה יא ע"ב) שהסוכה היא כנגד ענני הכבוד שהקיפו את ישראל במדבר, כך היא מייצגת את המקום המקודש שבו מתכנסת ומתגלה מציאות ההדר האלוהי בתוך העולם הזה.

מדרגת ה"הדר" כוחה גדול, שכן היא מתקנת את כל השבירות והקלקולים שבבריאה. כידוע שהעולם הזה נברא מתוך "שבירת הכלים", וכעת תפקידנו לאסוף את כל הניצוצות ולהשיבם למקורם. תהליך זה הופך את כל המצבים ומצרף את כל חלקי המציאות יחדיו. אף שכל פרט לעצמו עלול להיראות כקלקול או פגם, בשלמות הכוללת של "ברוב עם הדרת מלך" מתגלה האחדות הנעלמת.

מכאן מובן עומק הדין של יום הכיפורים, בו אנו "מתירים להתפלל עם העבריינים", ובכך מתגלה במלואו עוצמתו העיקרון של "ברוב עם הדרת מלך". אין זה רק עניין של ריבוי

שבע מדות הטבע, ממילא דבק בקב"ה בבחינה של למעלה מן הטבע, בבחינת "שמיני עצרת".

השורש של המילה שמחה הוא שמח. בחילוף אותיות זה יוצא חמש. המילה חמש יש לה כמה משמעויות. א. לשון מספר חמש. ב. לשון חמושים, "חמושים עלו בנ"י מארץ מצרים" (שמות יג יח) ופרש"י אין חמושים אלה מזוינים. נמצא שמלת חמש משמעותה מזוין למלחמה. כידוע בלשון הקודש שורש אחד כולל שני נושאים הפכיים (בסוד שלוב ההפכים) וכן הענין כאן. שמחה ענינה כשאדם כבר גמר עם המלחמה, הוא נתעלה ממגבלות הטבע, והוא כבר נסתלק מבחינת "שבע יפול צדיק וקם" (משלי כד, זט), הוא מעל כל זה, הוא חי בשמונה כבר, אין לו מלחמות עם הענינים הטבעיים. לעומת זאת חמש מלשון מזוין ענינו, שאדם עדיין נמצא בתוך הטבע ויש לו מלחמה עם בחינת ז' אומות, ז' מדות רעות, ועדיין לא נצחם, הוא נמצא בתוך הטבע, בתוך המלחמה עם הכוחות הטבעיים.

כתיב (ישע'י לה, י) "ופדוי' ה' ישובון ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם" וגו'. ופ' בתרגום "וחדות עלם תהי להון די לא פסקא" וכו'. מדוע השמחה האמתית מוגדרת שמחה "על ראשם"? הענין הוא כפי שבואר לעיל. שמחה אמתית, שמחה בלתי מוגבלת שאין לה הפסק כמו שפ' התרגום "די לא פסקא", שמחה מסוג זה בהכרח לא יכולה להיות בתוך מגבלות הטבע, הטבע בודאי יחצוץ ויפריע לשמחה זו. רק שמחה שמעל הטבע יכולה להיות בבחינת "די לא פסקא" ולכך שמחה זו היא בבחינת "על ראשם", מעל תפיסת מציאות האדם, מעל המגבלות של האדם. אילו השמחה היתה "למטה מראשם", היה חל בה המגבלות של האדם. רק שמחה "מעל ראשם", מעל תפיסת מציאות האדם, יכולה להיות שמחה תמידית.

עובר כ"ב תשרי, עובר שמיני עצרת, עובר שמחת תורה, עם מה האדם נשאר ביד? ה"שמיני" עבר, השמחה חלפה, מה הקנין שיצא לנו מכל זה? שמחה ענינה שאדם שמח בדבר שנוסף לו. על עצם הויתו של האדם, האדם אינו שמח, זו טבעו של אדם (יש שמחה בבחינת שמח בחלקו ואכמ"ל). נמצא השמחה הוא בדבר שאדם השיגו אולם עדיין אינו עצם הויתו, כשיהפוך הדבר לעצם הויתו תתבטל השמחה, וזו עבודת האדם. העבודה בשמיני עצרת ושמחת תורה, לשמוח בקב"ה ובתורה בבחינת שמעל הטבע. לאחר שזכה האדם לשמוח בזה, עליו להפוך זאת לעצם מעצמיו, לחלק מהויתו, שיחוש התחברות גמורה לקב"ה למעלה מגדרי הטבע, וכן דבקות בתורה למעלה מגדרי הטבע. וכשיהפך זאת לחלק מהויתו ממילא תתבטל השמחה בזה. לכך לאחר כ"ב תשרי אין שמחה, לא מפני שחלף האור הנפלא של יום זה, אלא להיפך, שלאחר עבודת היום, הפך האדם את אור זה, מאור מקיף, חיצוני אליו, לאור פנימי, לעצם הויתו, לחלק מעצמותו, ולכך אין בזה כבר שמחה. עתה, שומה על האדם, לשאוף למדרגה יותר עליונה, וממנה ישאב את שמחתו. (שיעור אחרי החגים)

[ניתן לעיין ביתר הליקוטים, באאלפך חכמה ערך שמחת תורה]

בסוף עצרו עמי עוד יום אחד, אני ואתם כנסת ישראל, האחד בשורש זה הקודש בריך הוא, אבל איסתכל באורייתא וברא עלמא ומתגלה שהאחד הוא לא רק בשורש העליון כביכול ישראל עלו במחשבה תחילה להיבראות, קוב"ה וישראל חד, אלא קודש בריך הוא ואורייתא וישראל חד בשורש העליון ובהתפשטותם עד ההתפשטות האחרונה, זה חג שמיני עצרת שמתגלה.

איסתכל באורייתא וברא עלמא כוח האיגוד שמתגלה בעומק של שמיני עצרת, הן באיסתכל באורייתא בשורשו, ובאחריתו עושים שמחה לגומרו של תורה, והן בברא עלמא סדר הזמנים עד חג האסיף כמו שהוזכר, הוא מקום של הסוף שאוסף ומצרף את הכל גם יחד. כאן מונח האיגוד.

א"כ התמצית שעולה מכל הימים הללו, הוא שהאיסתכל באורייתא וברא עלמא על כל חלקיהם כולם מאוגדים גם יחד, והוא כוח האיגוד שמאגד את הדומם צומח חי ומדבר, הכוח של האיגוד כמו שהוזכר מקיף את העולם שנה ונפש את המקום ואת הזמן ואת נפשו של האדם. באופן הזה עומק כוח האיגוד, הוא לצרף את הפרטים ולאוגדם גם יחד לכלל, זה עומק שלימות המדרגה של הצירוף שמתגלה בימים הללו.

(בלבבידיה מחשבה ערך אנד)

שמחה מעל הטבע

יום שמיני עצרת יש לו ב' שמות. שמיני עצרת ושמחת תורה. כלומר יש כאן ב' בחינות של שמחה. יש שמחה בבחינת "עצרת", שהקב"ה אומר לבנ"י "עצרו עמי עוד יום אחד" (עי' תנחומא פינחס ס' טז ורש"י ויקרא כג, לו ורש"י במדבר כט, לה), והשמחה בבחינה זו היא שמחה בקב"ה, בשהייה עמו בצותא, ביחידות. ויש בחינת שמחה מחמת שמחת תורה, שמחה בדבקות בתורה, ושמחה לגומרה של תורה.

יש שמחה של חתן וכלה, שמחה זו היא שמחה של ז' ימים. לעומת זאת, השמחה בשמיני עצרת, היא שמחה בבחינת שמונה, "יום שמיני". מהות ההבדל, כנודע שבחינת מספר שבע, הוא בתוך הטבע, ולכך שמחת חתן וכלה שהיא שמחה בתוך הטבע, שמחה בהתחברות של שני כוחות טבעיים, לכך שמחה זו היא בבחינת שבע, שמחה בתוך הטבע. לעומת זאת השמחה ביום שמיני עצרת, היא שמחה מעבר לגבולי הטבע.

נבאר: מנהג ישראל שמיד שמסימים את התורה "לעיני כל ישראל", מתחילים מיד ספר בראשית. טעם הדבר שהתורה היא בלתי מוגבלת, אין לה סוף. האות האחרונה של התורה היא ל', והאות הראשונה של התורה היא ב', הרי לנו אותיות "לב". הלב הוא המלך של האברים כנודע, וכל בחינת מלך הוא מעל אלו שמוחל עליהם. במלך נאמר "מלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחין בידו" (פסחים קי"א) זהו בחינת "הלב", הוא למעלה ממגבלות האיברים: אין לו הגדרים והסיגים של האיברים. וזו בחינת שמחת תורה, שמחה בבחינת "לב", לא שמחה בבחינת המוגבלות שבתורה, אלא בחינת שמחה בבלתי מוגבל שבתורה. הן הן הדברים בבחינת השמחה של "שמיני עצרת", השם מעיד על עצמו שהוא בחינת "שמיני". בכל שבעת ימי חג הסוכות העבודה היא להבל את כל העוה"ז והטבע, ולבטלם (כפי שבואר לעיל) לאחר שביטל האדם את כל

הלכות הג הסוכות

סימן תרסו - סעיף א': אף על פי שגמר מלאכול ביום השביעי שחרית, לא יסתור סוכתו אבל מוציא הוא את הכלים ממנה מן המנחה ולמעלה, ומתקן את הבית לכבוד יום טוב האחרון; ואם אין לו לפנות כליו ורוצה לאכול בה בשמיני, צריך לפחות בה מקום ארבעה על ארבעה לעשות היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה, שלא יהא נראה כמוסיף. הגה: ואם רוצה לאכול בסוכה אחר החג א"צ לפחות בה, דלא נראה כמוסיף רק ביום שמיני (מנהגים). ואם הוצרך לסעוד בשאר היום, צריך לאכול בסוכה שמצותה כל שבעה; ובחוצה לארץ, שצריך לישב בה בשמיני, גמר מלאכול ביום השמיני מוריד כליו ומפנה אותם ממנה; ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורוצה לאכול בה בתשיעי, אינו יכול לפחות בה מפני שהוא יום טוב, ומה יעשה להיכרא, אם היתה קטנה שאסור להניח בה הנר בשאר הימים, יניחנו בה; ואם היא גדולה, שמותר להניח בה הנר, מכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם, כדי להכיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה.

בירור הלכה - סעיף א'

כתב בט"ז (ס"ק א) וז"ל, שלא יהא "נראה" כמוסיף - אבל מוסיף ממש לא, דאמרינן פרק ראווהו ב"ד (ר"ה כח, ע"ב) שלא בזמנו אינו עובר על בל תוסיף, רק אם נתכוין להוסיף, עכ"ל.

ובכדי שלא יהא 'כנראה' כמוסיף צריך לעשות "היכר", וכמה מיני היכר נאמרו הכא, חד מהם הנחת נר בתוכה, כמ"ש המחבר. וכתב בביכורי יעקב (ס"ק ז) שא"צ שהנר ידלק כל היממה של יום שמיני, אלא סגי בחלק של הלילה, שהרי דרך הנר להכבות. ויש לבאר עוד שאע"פ שהנר נכבה, ע"ד כלל ניכר שדלק נר, וכלי של נר כבוי ע"ד כלל הוא כלי מאוס שצריך להוציאו מן הסוכה, וא"כ איכא היכרא טובא אף אחר שנכבה. **עוד** מצינו היכר לחלק מן הזמן, שכתב רש"י בספר הפרדס, והובא בב"ח שחלק מן בני חו"ל נוהגים שבליילה לא אוכלים בסוכה, ורק ביום אוכלים וכו'. וא"כ זה הכירא למחצה, וכתבו שסגי בכך. ויש לדון שבני חו"ל שאוכלים בשמיני מדין מצות חכמים, סגי להו בהיכא למחצה, אולם בני ישראל אם רצונם לישב בסוכה בשמיני, בעי להו הכירא לכל היום. וכך קצת נראה מלשון הרמ"א שכתב בהגהתו, ואם רוצה לאכול בסוכה אחר החג, אין צריך לפחות בה, דלא נראה כמוסיף רק בשמיני, עכ"ל. ובפשטות משמע בדבריו שרק לאחר השמיני לא נראה כמוסיף. אולם יש לדחוק שהוא קאי על היכר שפוחת בסוכה, ואי אפשר לפחות תוך השמיני, ולכך לא הזכיר שסגי בחלק מן השמיני, ויש לעיין.

וכתב המחבר בהמשך דבריו שבני חו"ל, ביום התשיעי אם רוצים לאכול בסוכה בעי הכירא, והטעם כנ"ל שנראה כמוסיף. ויש לעיין שלא מצינו בל תוסיף ובל תגרע במצות דרבנן. ויום שמיני השתא אינו מספק שמא הוא יום שביעי, שאז הוה שורש הדין לשבת מדין ספק דאורייתא לחומרא שגם בו נחלקו אם לחומרא מדאורייתא או מדרבנן, כידוע. אלא זהו תקנת חכמים השתא אף שאין ספק וכפשוטו זהו מצוה דרבנן לישב בסוכה, וא"כ אין אפילו בל תוסיף גמור, וק"ו שאין חשש של נראה שבעי היכרא. ויש לדחוק, שסוף כל סוף יסוד הדין עיקרו דין דאורייתא.

ובזמן שהיה ספק ממש מתי שביעי של סכות, נראה שמ"מ כיון שיושב בסוכה מספק בשמיני, אזי התשיעי אינו רק מוסיף על השמיני, אלא מוסיף על השביעי, כי יש כאן רצף גמור של ישיבה, וכל מה שכתב הרמ"א שבתשיעי מותר ואין צריך היכר, הנ"מ שלא ישב בשמיני, אבל אם ישב בשמיני, אף תשיעי אסור מפני מוסיף על שביעי, וכן אסור י', י"א, יב, וכו' ויש לעיין.

הלכה פסוקה - סעיף א'

לבני ארץ ישראל, ביום בתשיעי אין צריך היכר, ולכני חו"ל אם עשה היכר בשמיני, אין צריך היכר בתשיעי.

פירוש על דרך הסוד - סעיף א'

נתבאר שסוכה בחינת אימא, והיא מדרגה שמינית מתתא לעילא, וכתב הגר"א (תיקונים תיקון כא) וז"ל, דז' ימי סוכה בז"ת, ושמיני עצרת דרגא דשמיני אימא עילאה, וז"ש אתקריאת שמיני, עכ"ל, לפיכך בעומק יש

שורש לישב בשמיני בסוכה, כי סוכה בחינת שמיני, ודו"ק הייטב. ומאידך סוכה בחינת מלכות כנודע. וכמ"ש בחמדת ימים (חג הסוכות פ"ו) וז"ל, סוד הסוכה שהיא נק' אם לבינה, והם סוכה עליונה, הנקראת סוכת שלום סוד הבינה, וסוכה התחתונה רמז על המלכות, עכ"ל. וכתב בקהלת יעקב (ערך סעודה קטנה) וז"ל, פירשו המקובלים שהוא מדת המלכות, וז"ש רז"ל (סוכה נ"ה) על שמיני עצרת, עשה לי סעודה קטנה, וכו', עכ"ל, ולכן סעודה קטנה בחינת מלכות, בחינת סוכה, ולכן יש לה שורש שיעשה בסוכה, ודו"ק היטב, ועין זוה"ק ח"ב קלב א. ולכן מחד שמיני עצרת, רגל בפני עצמו, לפז"ר קש"ב (סוכה מז א) אולם מאידך הוא המשך לסוכות, שמיני לו, המשך לחג הסוכה, והמשך לסוכה עצמה. ולכן כיון שסוכה בחינת מלכות, לכן נותנים הנר בסוכה בשמיני, כי נר בחינת מלכות, כנודע. ולכן דייקא ראוי לעשות היכר. אולם בשעה שהסוכה כשרה, אזי נר אינו אור של נר, אלא כמ"ש במגלה עמוקות (ואתחנן אופן קד) וז"ל, גם התפלל (משה) אעברה, בה' יתירה, כל סוד מצות סוה, שהיא סוד ה' ראשונה שבשם, אעבר נא - נוטריקון, אור עמך באורך רבון העולמים נראה אור, כי עמך מקור חיים, לכן באורך נראה אור (תהלים לו י') לישב תחותי צילא דמהימנותא לקיים קרא בצילו חמדתי וישבתי (שה"ש ג) שהוא צל סוכה וכו', עכ"ל, ובעומק בצלא דמהימנותא גנוז אור, הצל כלי לאור, ודו"ק. ואפשר להכניס בה קדרות, כי נראה שזו סוכה שעושה בה מלאכתו, ונראת כסוכת יוצרים עין סוכה ט ב, שתי סוכות יוצרים. אולם קודם לכן אין להכניס קדרות לסוכה, וכן קערות, אחר שאכלו בהם אין להכנס שם, כמ"ש סוכה כט, א, קערות לבר מטללתא. ובעומק יעקב עשה למקנהו סוכות, ולדינא אין להכניס בהמות לסוכה, כי זהו ביזוי כי נראית כעושה סוכתו דיר בהמות, ובעומק בהמה גימט' ב"ן כנודע, מלכות בחינת ב"ן, והבן

